

pp

ptujski

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA
IN KOOPERANTOV
MESOKOMBINATA PERUTNINA PTUJ
LETO VI. ŠT. 12 DECEMBER 1982

perutninar

325451

Srečno 1983!

O stabilizaciji tokrat drugače

O gospodarski stabilizaciji zadnja leta toliko govorimo, da je postala stabilizacija najbolj »popularna« beseda našega vsakdana, vendar smo o stabilizacijiraje govorili, kot jo izvajali. To je bila tudi ugotovitev vseh letošnjih kongresov političnih organizacij, na katerih je bil sprejet enoten sklep, da je končno le treba besede zamenjati z delom. Seveda so se takoj pojavili posamezniki, ki so hoteli razlagati, da smo enake sklepe že večkrat sprejemali, vendar je ostalo pri istem. Prav to me je spodbudilo, da sem se odločil za pisanje tega sestavka, zavedajoč se, da ga bodo nezadovoljni posamezniki razlagali po svoje s krepkim ironičnim nasmehom.

Kaj je stabilizacija?

Ob tej »popularni« besedi radi takoj pomislimo, da nam spet hoče nekdo »od zgoraj« zategovati pas, nočemo pa pomisliti na to, da cilj stabilizacije ni zategovanje pasu, marveč boljše delo. Stabilizacija, ta udomačena tujka namreč ne pomeni nič drugega kot utrditev — uravnovešenos ali prenešeno v našo gospodarsko situacijo, da porabimo le toliko, kolikor pridelamo.

Seveda to velja za vsa Jugoslavijo, pri čemer ne smemo pozabiti, da smo s krediti gradili mnoge objekte tako gospodarske kot negospodarske. V tem pa je tudi srž problema, vendar nam je tak način ustrezal in smo bili tiho, ko nam je šlo lepo — prelepo.

Kaj vse smo počeli takrat? Koliko dinarjev in deviz je odšlo v Italijo za kavbojke, v Avstrijo za margarino in še marsikaj. Kako hitro so mnogi postali pravi strokovnjaki za »šverc« z devizami, ker se je za njih lahko uvozilo tudi marsikaj velikega. Ob tem je seveda malokdo razmišljal o tem, da se bo dobra mati domovina utrudila in ne bo mogla več dajati. In ko se je to zgodilo, ko so bili najni prvi zakonski ukrepi, ker nismo znali ali hoteli samoupravno reševati težav, se je vsul pravi nakupovalni plaz. Vsak, ki je imel denar, je hotel nakupiti čimveč dobrin, ne me neč se za onega, ki bo prišel kasneje ali tistega, ki živi od meseca do meseca. O tem bi se dalo mnogo pisati, vsekakor pa je nesporno, da so zaradi nakupovalne mrzlice bili nujni novi ukrepi.

Ukrepi pa so izzvali tudi mnogo vroče krvi. Naenkrat je bilo treba najti krivca, pri tem pa so bili najbolj aktivni isti, ki ne soglašajo z našo družbeno ureditvijo. Zato so iskali (in še iščejo) krivca v vodstvih tako republiških kot v zveznem, enostranskem obravnavanju drugih republik in pokrajin, znanih družbenopolitičnih delavcev ter v samoupravljanju.

»Samoupravljanje je krivo«

Mar res? Ko nam je šlo dobro smo se vsi zavzemali za samo-

upravljanje, čeprav smo se mnogokrat obnašali nesamoupravno. Spomnimo se dela delegacij pa tudi DPO, tudi v naši delovni organizaciji. Sedaj, ko nam gre slabše pa naj bi za težave bilo krivo samoupravljanje.

Pri tem nikakor ne smemo pozabiti kakšna je bila naša dedščina predvojne Jugoslavije in da je bilo med vojno porušeno še tisto, kar bi se dalo uporabiti. Če izhajamo iz tega stališča in primerjamo tedanje stanje zahodnih držav, s katerimi se tako radi primerjamo, potem lahko vidimo, da smo prav zahvaljujoč samoupravni socialistični ureditvi dosegli izreden napredek. Še toliko bolj, če upoštevamo okoliščine v kakršnih je razvoj potekal. Vsekakor pa hiter razvoj in še posebej, če ubiraš lastno pot, spremljajo tudi težave in spodrsiljaji, katerih je resda včasih preveč, najbrž pa bi jih bilo precej manj, če bi se zavedali tudi samoupravnih dolžnosti ne le pravic.

Ne gre zanemariti tega, da naše samoupravljanje in dosežke le-tega skrbno proučujemo tako na Zahodu kot na Vzhodu, mnoge države pa po našem vzoru že uvajajo nekatere oblike samoupravljanja, seveda prilagojenega njihovim razmeram.

Očitno je torej, da je začrtana pot pravilna in jo je treba krepiti z dobrim delom in z odgovornim odločanjem na vseh nivojih, saj bomo le tako onemogočili vpliv sovražnikov, katerih cilj je razbiti tisto, kar je pri nas najboljšega, to pa je enotnost narodov in narodnosti, neuvrščenost politika in samoupravljanje.

Družbena samozaščita na izpitu

Najbrž se še vsi skupaj tudi premalo zavedamo tega, da si sovražne sile nenehno prizadevajo ogrožati našo politično trdnost, s širjenjem raznih neresničnih in sovražnih vesti. Upoštevati je treba, da tudi vsi naši državljani ne soglašajo z obstoječo ureditvijo. Če bi se tega resnično zavedali, potem bi nam bilo jasno, da je družbena samozaščita samoupravni način obrambe pred sovražnimi in škodljivimi vplivi tako v miru kot v vojni. Ne bi torej malomarno rekli: »Saj, če bi šlo za res...«. Vendar gre zares. Če ne bi šlo »zares«, potem ne bi bilo toliko različnih govoric o stanju na Kosovu, ko pa vemo, da delavci iz Kosova delajo tudi med nami pa še dobro delajo. Tudi napadov na vodilne politične delavce bi ne bilo. Nebi »izvozili« Josipa Vrhovca, potem ne bi krožile govorice o razbitih avtomobilih. Potem tudi ne bi spraševali, če ima predsednik kolegijskega poslovdnega organa v Perutnini res 5 milijonov plače, nekateri trdijo, da celo več.

Ko sem poslušal te netočne — rekel bi celo primitivne — govorice, ki so se spreminjale od ust do ust v najrazličnejše inačice, sem predsednika prosil, da

naj vendarle že kaj ukrene pa se je nasmejal in dejal: Pusti jih. Te govorice začenjajo le tisti, ki me ne marajo. Pri njih ne bi zalegla nobena informacija.

Informacija, da. Nudimo mnoge informacije od katerih pa mnoge romajo v koš, mimo razglasnih omaric pa hodimo, ne da bi se ozrli, kaj je v njih. Tudi delegatov ne povprašamo, kaj se je razpravljalo na seji razen, če pričakujemo povišanje plače ali dodek. Zato pa toliko rajši pobiramo informacije takrat, ko se na koga jezimo. Zato tudi ni čudno da krožijo govorice o postavljenih zahtevah po OD in o šest-milijonskih plačah.

O višini osebnega dohodka predsednika in članov KPO je namreč delavski svet DO sklepal na isti seji, na kateri je sklepal o imenovanju KPO. Takrat so vsi člani DS in gostje slišali, da je delo predsednika ocenjeno s 1408 točkami, kar znese 39.424,00 din. Sklepi DS pa so bili izobešeni tudi v oglasnih omaricah po TOZD. Znano je tudi, da je v naši DO najnižji OD 370 točk ali 10.360,00 din, in je torej razmerje med najnižjim in najvišjim 1:3,8. Sedaj pa bodite ljubeznivi in to razmerje primerjajte z dohodki v drugih delovnih organizacijah pa boste lahko našli tudi razmerje 1:5 ali še večje.

Tudi odtujenjanj in škod bi verjetno bilo mnogo manj, če bi se bolj zavedali odgovornosti izhajajočih in družbene samozaščite.

Ko razmišljam o teh govoricah se mi nehotе vsiljuje misel, kako se potrudimo za vse kar nam ugaja in kako se vemo otepati vsega od česa nimamo koristiti. Spomnil sem se primera, ko je pred nedavnim prišla delavka k

predsedniku odbora za družbeni standard in stanovanjske zadeve. Približno takole je po pozdravu stekel pogovor:

»Na stanovanjskem so mi rekli naj grem k vam, da bom dobila stanovanje, ker ga nujno rabim.

»Pa ste se prijavili na razpis in ste na prioritetni listi?»

»Ne, ker še takrat stanovanja nisem rabila.«

»Veste, prioritetna lista je za letoš potrdjena, stanovanj je na razpolago manj kot je na prioritetni listi razporejenih prosilcev, letoš torej stanovanja ne morete dobiti, prihodnje leto pa se prijavite na razpis.«

»Ampak meni so na Stanovanjski rekli, da Perutnina ima stanovanja in mi ga morate dati.«

»Povedal sem vam, kakšen je postopek in da so razpoložljiva stanovanja že razporejena. Kako dolgo pa že delate pri nas?»

»Že eno leto!«

»Vidite, imamo tudi prosilce, ki delajo že 10 in več let, pa še niso dobili stanovanja.«

»Ampak jaz imam enako pravico, so mi rekli in mi stanovanja morate dati, ker ga nujno rabim!«

»Povedal sem vam, da stanovanja ni.«

»Saj sem vedela, da ni nikjer pravice!« je prav zavpila med odhodom in že zaloputnila z vrati.

S takim uveljavljanjem samoupravnih pravic res ne bomo pripevali k stabilizaciji. Res pa je, da so taki primeri v našem kolektivu posamični, večina pa je dobrih delavcev, ki jim je mar razvoj in se bodo trudili za obrambo pred sovražnimi vplivi in prispevali k razvoju delovne organizacije in družbe. UREDNIK

OBISKAL NAS JE NIKOLA KNEŽIĆ

V ponedeljek, dne 20. 12. 1982 je TOZD Mesno industrijo obiskal član CK ZKJ in predsednik zbora republik in pokrajin skupščine SFRJ Nikola Knežić in izvršni sekretar za informiranje pri predsedstvu CK ZKS skupaj s predstavniki DPO in skupščine občine Ptuj.

Po ogledu proizvodnje je s predstavniki delovne organizacije in sekretarji OO ZK stekel pogovor o pogojih gospodarjenja v sedanji ekonomski situaciji, o izvoznih prizadevanjih, ter o možnostih zmanjševanja uvoza.

V razgovoru so člani KPO predstavili DO, naša prizadevanja za povečanje izvoza ter organizacijsko povezanost posameznih TOZD in TOK v proizvodnem procesu. Poleg tega smo nakazali naša prizadevanja za dohodkovno povezovanje s proizvajalci osnovnih surovin (soja, koruza) izven Slovenije, ter težave v oskrbi z rezervnimi deli. Tov. Knežić se je o organizaciji vzreje perutnine in pridobivanja perutninskega mesa izrazil zelo pohvalno. Ccenil je, da so naša prizadevanja na dobri poti, saj smo dokazali, da

se da organizirati močna proizvodna hrane tudi na »nekmetijskem področju«, če štejemo za izrazito kmetijsko področje Vojvodino. Pri oskrbi z rezervnimi deli je nakazal možnosti sodelovanja s privatnim sektorjem saj meni, da je v naših ljudeh velik umski kapital, ki ga največkrat ne znamo izkoristiti doma, temveč se patenti in inovacije prodajajo v tujino, od koder jih za težko prislužene devize zopet uvažamo. Zelo dobro je ocenil organizacijo vzreje piščancev v sodelovanju z individualnimi proizvajalci — kooperanti, ker meni, da zadostnih količin hrane v Jugoslaviji ne bomo mogli pridelati samo v družbenem sektorju, temveč edino v tesnem sodelovanju in razširjanju kooperacijskih odnosov. Če bi uspeli pri proizvodnji hrane v celoti uresničiti in poiskati vse možnosti sodelovanja z individualnimi proizvajalci, potem bi kaj hitro postali izvozniki hrane, saj je hrana tako rekoč naša nafta. Je zaključil predsednik zbora republik in pokrajin skupščine SFRJ — tov. Knežić Nikola.

Tilčka Lovrenčič

Varovanje družbenega premoženja

V zadnjem času se tudi pri nas srečujemo z vse češčiimi pojavi napada na družbeno premoženje. To dokazujejo številni odkriti pojavi in sem lahko prištevamo poslovnemu nemoralu, razna odtujevanja in seveda določeno neodgovornost pri delu, katere rezultat je materialna škoda.

Vsa tako povzročena dejanja, izničujejo velik del prizadevanj za boljše delo, za boljše odnose, zato moramo pri odkritih negativnih dejanjih biti tudi sposobni spoprijeti se z njimi.

Kako?

V prvi vrsti z vzgojo, kajti mnogi storilci disciplinskih prekrškov, kaznivih dejanj, se namreč ne zavedajo v polni meri, kaj je družbena lastnina, kako gospodariti s temi sredstvi, da gre pri teh dejanjih za zlorabo zaupanja, za amorálnost, ki se izraža v težnji prilastiti si materialne vrednosti brez dela, seveda se pa tudi ne zavedajo kakšne so posledice dejanj zoper družbeno premoženje.

Prav na področju vzgoje bi morale v tem smislu pri nas storiti več družbenopolitične organizacije, delavski sveti itd. in rezultati bi prav gotovo ne izostali.

Mnogi obravnavani primeri kršitev kažejo tudi na določene vrzeli v sistemu organizacije dela, ki jo nekateri izkoriščajo, za-

to je potrebno dograjevati in na temelju tega tudi zasledovati delo posameznikov ali skupin.

Dalje je odgovorno delo prav tako zelo pomembna prvina, kajti delo je ena tistih osnovnih funkcij v življenju od katere smo vsi odvisni, zato je prav odgovornost, ponavljam, odgovornost do odgovornega dela vseh nas, toliko večja.

Ne nazadnje je pomembna tudi kaznovalna politika. Medtem, ko je za prejšnja obdobja značilna relativno mila oblika kaznovanja za storjene prekrške, lahko rečemo, da je zaradi čedalje večjega obsega le-teh, prišlo do zaostrene kaznovalne politike, ki se bo še bolj zaostрила, dokaz za prav to je vrsta odpustitev delavcev v TOZD Perutninske farme, vrsta odpustitev delavcev v TOZD Commerce, vrsta izrečenih kazni odpustitev pogojno za določeno dobo.

Izboljšanje v smeri vzgojnega delovanja, pri varovanju družbenega premoženja, odgovornega dela, boljše organizacije dela, skupaj z ustrezno kaznovalno politiko, nam bo prav gotovo zagotovilo notranjo trdnost s tem, da bo potrebna tudi večja angažiranost organov samoupravljanja, delavske kontrole pa tudi vsakega posameznika.

P. J.

Težave s katerimi se srečujemo pri izvozu

Letos lahko trdimo, da DO količinsko uspešno izvažajo, saj je plan izvoza presežen. Dejstvo pa je, da je piščančje meso deficitarno na domačem tržišču in da zaradi tega prihaja do motenj pri oskrbi z mesom.

Letos ne izvažamo prvič, vendar je letošnji izvoz v nekatere države uvoznice še posebno težaven. Države, ki uvažajo piščančje meso, se dobro zavedajo nujnosti, da Jugoslavija izvažajo, in postavljajo pri nakupih blaga izredno ostre pogoje. V letošnjem letu smo izvozili 2000 t za rumunskega kupca, okrog 1998 t v Iran ter okrog 4304 t v Sovjetsko zvezo.

Že nekaj časa izvažamo v dežele Bližnjega vzhoda, predvsem v Iran. V klavnici sta navzoča eden ali dva kontrolorja, ki pazita na način klanja, ki naj bi bil islamski. Obenem moramo omeniti da je pogodba za proizvodnjo zahtevna, brez kakšnihkoli toleranc, kot je to recimo pri pogodbi s Sovjetsko zvezo glede na drugorazredno blago. Ugotavljamo, da se kontrolorji ne obnašajo vedno korektno. S svojim obnašanjem često izživajo nezadovoljstvo pri delavcih. Tehnološka služba kakor tudi ostale službe se maksimalno angažirajo, da ustrezajo zahtevam Iran-

cev, ko pa vedno najdejo kaj novega, česar navadno sploh ni v pogodbi. Ne poznajo nobenih toleranc, kar je v redni proizvodnji normalen pojav. Prepogosto prekinjajo proizvodnjo za Iran, kar povzroča dodatne stojnine, ki jih je v zadnjem času odločno preveč že zaradi rednih stojnin. Zavedamo se pomembnosti izvoza za DO in celotno družbo, vendar smo glede Irana že skoraj onemogočeni.

Doslej smo imeli že več kontrolorjev s katerimi smo imeli raznovrstne težave, pa je vseeno nekako šlo, ker smo se še lahko prilagajali. Vendar so zahteve zadnjega kontrolorja zaradi njegovega verskega fanatizma postale tako nesmiselne in nepremostljive, da smo morali prekiniti proizvodnjo za Iran in zahtevati drugega kontrolorja, ki bi kolikor toliko realno spremljal proizvodnjo. Moramo še omeniti veliko strpnost delavcev in obratovodstva pri reševanju vseh težav, ki spremljajo proizvodnjo za Iran.

Očitno je izvoz v Iran najzahtevnejši, ki smo ga imeli doslej, čeprav tudi drugod pričakujemo ostre tehnološke zahteve glede kvalitete mesa in drugih pogodbenih obveznosti.

Zoran Milovanovič

In memoriam Vladimirju Vrečku

V drugi polovici novembra smo se v veličastnem pogrebu poslovili od našega dobrega znanca, prijatelja, živinorejskega entuzijasta, strokovnjaka ter vnetega ljubitelja Ptuj in Ptujčanov, tovariša Vladimirja Vrečka, dipl. vet. dolgoletnega direktorja Obdravskega zavoda za veterinarstvo in živinorejo Ptuj.

Na pogrebnih svečanostih in v časopisih je bilo veliko povedano o njegovi neprecenljivi delovni zavzetosti na področju strokovnega, poslovnega in družbenopolitičnega delovanja. Tudi perutninarji smo Vladu dolžni veliko zahvalo za njegova prizadevanja pri razvoju perutninarstva, katera žal niso bila omenjena.

Le maloštevilni se spominjamo, da je bil pokojni Vlado med prvimi slovenskimi veterinarji po vojni, kateri je v strokovnih predavanjih, člankih in v kontaktu s perutninarji rejci ter porajajočimi mladimi strokovnjaki povdarjal, da je potrebno skrbeti za zdravje perutnine in preprečevati okužbe pred boleznimi in zajedalci. Sodeloval je v prvi strokovni knjigi po vojni leta 1955, Perutninarstvo: Ločniškov — Vrečko, katera je bila sprejeta in namenjena tako rejcem kot strokovnjakom pospeševalcem.

Spominjam se, kako smo Vlada iskreno nagovarjali, da bi v Ljubljani na Univerzi organiziral ter prevzel katedro ali institut za bolezni in zdravljenje perutnine. To mu ni bilo simpatično, ker ni želel zapustiti Ptuja.

Leta 1957 je bil imenovan od OLO Ptuj za predsednika strokovne komisije za pripravo prvega investicijskega programa za intenzivno farmo kokoši in pohancev, katerega smo v Perutnini predložili v odobritev. Tudi pozneje, ko je bil tov. Vlado podpredsednik občine Ptuj, je z velikim razumevanjem podpiral nove investicije in moderni koncept industrijskega perutninarstva. Ob enem pa je povdarjal, da je velika škoda, ker smo zapustili pospeševanje kmečkega perutninarstva.

Z Vrečkom smo bili perutninarji povezani do zadnjega dneva njegovega življenja, saj sta v zavodu, katerega predstojnik je bil, delovala bakteriološki laboratorij in veterinarska inšpekcija, s katerima neposredno je tudi povezan uspešen razvoj Perutnine in perutninarstva.

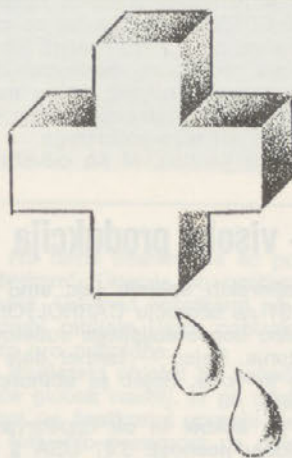
Še bi lahko naštevali o njegovem delu, zaslugah in o prijetnem sodelovanju, vendar pa je to bil le del Vladovih vrednot. Največje so bile v njegovi človeški osebnosti, domačnosti, neposrednosti, v njegovi prijazni besedi, katero je ponujal vsakomur, najrajši pa malemu človeku kateremu je zaupal.

Težko nam je danes, ko ob razgovorih za sodelovanje z zavodom v letu 1983 ne bo več sodeloval pokojni Vrečko.

Praznino čutimo, ker ga ne bomo več srečevali na ulici, ker ne bomo več videvali njegov nasmejan, priazen in vedno optimistično razpoložen obraz.

Delavci Perutnine se zahvaljujemo, dragi Vlado, za tvoj veliki prispevek k našemu razvoju, tvoj lik pa bomo ohranili trajno v najlepšem spominu.

Slavko Brglez

KRVEDAJALSKA AKCIJA 28. DECEMBRA 1982

Vse zaposlene v DO, zlasti še krvodajalce obveščamo, da bo dne 28. 12. 1982 krvodajalska akcija s pričetkom ob 7. uri. Odvzem krvi bo na transfuzijskem oddelku ptujske bolnišnice. Vsi, ki se boste te humane akcije udeležili, sporočite to svojemu vodji delovne enote. Za sodelovanje se v naprej zahvaljujemo.

Referent za krvodajalstvo:
Felix POLANEC

ZAHVALA

Ob boleči izgubi drage mame

ANICE KOS

se iskreno zahvaljujem celotnemu kolektivu Ptujске tiskarne za denarno pomoč, OOS za darovani venec, vsem, ki ste mi izrekli sožalje in ki ste jo pospremili na njeni mnogo prerani zadnji poti.

Branko

VTISI S POTI PO AMERIKI

Nadaljevanje s prejšnje številke

Jate starih staršev ključ poslovnega uspeha Arbor Acres — tehnologija do potankosti in učinkovitosti

Največ časa je bilo namenjeno ogledu proizvodnih objektov in objektov finalizacije — klavnice. Najglobji vtis je napravila farma starih staršev BLAIRSVILLE, GA, ki je last ARBOR ACRES. Nahaja se v samotnem zahodnem delu zvezne države GEORGIA. Tvorijo jo tri skupine objektov (3×8 objektov) in valilnica, ki je nekakšen osrednji del te farme. Razdalje med temi tremi skupinami objektov so velike. Zaradi ilustracije je potrebno omeniti, da se nahajajo 4 objekti (2×2 objekta) na površini 14 ha gričevnatega sveta, kjer ni drugega kakor nekaj stanovanjskih hiš zaposlenih. Zemljišča na vseh treh enotah so negovana, ograjena in obdana z bujnimi gozdovi mešanega sestoja.

Na tej farmi redijo okoli 240.000 starih staršev. Izvalijo pa okoli 15 milijonov staršev, okoli polovica vseh je namenjena za izvoz. Vsi petelini starševske generacije AA pridejo s te farme.

Objekti so razmeroma lično grajeni, nekaj jih je z zasteklenimi okni, novejši pa imajo zamrežene bočne stene, ki jih ob hladnem vremenu zastirajo z zavesami iz PVC folije.

Razumljivo je, da si objektov od blizu nismo mogli ogledati. Vhod v samo farmo oziroma skupino objektov je do potankosti razdelan. Razen dezinfekcijske bariere ga tvori še barjerni blok, ki je sestavljen iz pralnice za vozila za pranje s hladno vodo in s paro ter kemikalijami. Za zaposlene je samo en vhod, ki se takoj nadaljuje v garderobni prostor za obleko v katero so delavci oblečeni, ko pridejo na delo. Naslednja enota so kabine za tuširanje. V nadaljnjem prostoru se delavec preobleče v delovno obleko in čevlje za pot do objekta v katerem dela. V nadaljnji enoti vhoda si vzame torbico z delovno obleko za objekt. Pot nadaljuje in si vzame še čevlje za objekt, ki so bili poprej oprani v razkužilu. Ob vstopu v območje objektov se v majhni garderobi preobleče in preobuje ter vstopi v objekt.

Jajca odvažajo z lastnim kamionom do valilnice, ki ga po povratku operejo in razkužijo. Jajca odpremljajo vsak dan na papirnatih vložkih in v kartonskih zabojih, ki se ne vračajo na farmo. Valilnih jajc na farmi ne plinijo. Objekti so opremljeni z rešetkastim podom zato nimajo težav s t. i. talnimi jajci.

Silos za krmo so nameščeni na sredini zunanjih bočnih sten objektov. Vsak objekt ima dva silosa. V večjega, ki ima kapaciteto okoli 20 ton se izprazni krmilo iz kamiona. Iz tega se s pomočjo polzastega transporterja premeče v manjši silos, ki ima kapaciteto okoli 5,5 ton oziroma zalogo za dva krmilna dni.

Omeniti velja tudi izredno intenzivno biološko zaščito jat, ki jo opravijo z dvanajstimi vakcinacijami od prvega dne do konca nesnosti.

Valilnica kot osrednji objekt te farme je relativno velike kapacitete opremljena z valilnimi napravami BUTLER. Tudi tukaj so dostopi do valilnice urejeni tako, da zaposleni ne morejo vnašati okužbe. Odprema piščancev in dobava valilnih jajc sta na nasprotnih delih valilnice. Izredno dognane so tudi transportne poti, ki se med seboj ne križajo. Sprejem jajc je prostorsko in kadrovsko ločen od ostalih delov valilnice. Valilni odpadki se s pomočjo polzastega transporterja odstranjujejo neposredno na kamion, ki jih odvažajo v kafilirijo.

Jate brojlerskih staršev — visoka produkcija

Farme staršev za proizvodnjo brojlerskih valilnih jajc smo si ogledali v okviru integracije GOLD KIST na območju CARROLTON-a v GEORGIJI. Organizirane so na principu kooperacijskega sodelovanja, kjer so živali in krmila last združenja. Rejec — farmer daje le delo, objekt, opremo, nastilj, energijo in vodo. Rejec je stimuliran po valilnem jajcu in glede na % valilnosti.

Pri povprečni produkciji 160 jajc po kokoši in ob upoštevanju vseh stimulacij znaša dohodek v obdobju nesnosti 3.07 USA \$ po kokoši, ali ob 20.000 kokoših kakršne so navadno farme brojlerskih staršev okoli 61.400 dolarjev oziroma okoli 75.000 dolarjev na leto.

Objekti, ki smo jih videli so zelo preprosto zgrajeni. Na beton-skih ali zidanih temeljih je lahka lesena konstrukcija z odprtimi bočnimi stenami, ki so zamrežene in jih po potrebi zaprejo s PVC zavesami. Hlevi navadno nimajo betonskih tal, temveč so tla kakršna so, pokrita z nastiljem. Krmilni trakovi so na podobnem principu kakor pri nas. Gnezda so obešena v sredini hleva. Vrh gnezda je zaščiten z mrežo, da kokoši na njem ne morejo sedeti. Takšni objekti ne potrebujejo ventilatorjev, v vsakem hlevu sta le dva. Tako lahek — enostaven in poceni način gradnje omogoča relativno ugodna klima tega območja. Vhlevljenih je okoli 6600 živali.

Na obeh farmah v proizvodnji (43 tednov in 61 tednov) preseneča visoka raven produkcije in visok % valilnosti.

Pri 43. tednih starosti (17. teden nesnosti) je znašala celo 90 %. V jati z 61 tedni starosti pa še 87 %. Proizvodnja pa je že presegla

162 jajc po kokoši. Ob tej starosti so bile živali še izredno vitalne in dobrega izgleda. Petelini niso kazali okvar na nogah.

Jajca s farme odvažajo dvakrat na teden. Edini soliden in izredno čist ter klimatiziran prostor na farmi je skladišče valilnih jajc. Jajc na farmi ne plinijo. Odpremljajo jih na plastičnih vložkih, ki se iz valilnice vračajo na farmo.

Posebna zanimivost so bile mlade živali, ki so prihajale v nesnost. Tehtale so v povprečju le 2,5 kg. Petelini pa po obliki in velikosti trupa niso bistveno odstopali.

Brojlerske farme — cenene gradnje

V okviru združenja GOLD KIST, ki vsak teden proizvede 7,2 milijona brojlerjev za trg, smo si v kraju ELLIJAY ogledali tudi brojlersko farmo za 90.000 piščancev v štirih objektih. Objekti so prav tako preprosto grajeni, z zamreženimi bočnimi stenami, brez betonskih tal. Objekti nimajo predprostora, ker so opremljeni s CHOR-TIME sistemom za krmljenje. Gradbene stroške ocenjujejo s 30 dolarji po m² hlevske površine. Brojlerje vhlevljajo na t. i. globoki nastilj in sicer v koncentraciji 14/m². Praviloma odstranjujejo gnoj le enkrat na leto. Pred vhlevljanjem pa nastiljajo samo na vrh.

Jata (AA brojler) je bila ob ogledu stara 28 dni. Živali so izredno dobro delovale. Tehtale so v povprečju okoli 830 g, kar je v mejah AA normativna za to starost. Pogin do 28. dne je znašal 1,2 %. Reja traja do starosti 48 dni.

Rejec dobi okoli 7,3 centa za kg prirasta žive teže. Povprečna velikost enote pa je 45.000 brojlerjev v enem turnusu. Takšna enota pa da 37.500 dolarjev letnega dohodka.

Valilnice brojlerjev so sestavni del velikih združenj

Tudi valilnice brojlerjev so vključene v združenja, kakor je prejšnje ali pa, kakor je valilnica JORDAN v FORT PAYNE v zvezni državi ALABAMA, ki je integrirana v CENTRAL SOYA. Omenjeno združenje spada med večje proizvajalce brojlerjev za trg, saj pokoljejo tedensko okoli 3,5—4 milijone piščancev.

Valilnica JORDAN je v zasebni lasti, vali pa izključno za potrebe CENTRAL-SOYA. Tedensko izvalijo (4 valilni dnevi) 850.000 DSP brojlerjev v valilnih aparatih CHICKMASTER. Valilna jajca ob prejemu takoj zaplinijo, nato jih vskladiščijo in pripravijo za vlaganje.

Ko piščance preberejo in izločijo slabiče, jih v prostoru za odpremo DSP še vakcinirajo in debikirajo. Vse brojlerske piščance zaščitijo proti marekovi bolezni in infekcijskemu bronhitisu, kar opravijo z avtomatskimi napravami. DSP pakirajo v plastične zaboje, ki se vračajo v valilnico. Povprečna letna valilnost znaša okoli 85—86 odstotkov.

Naprave za pranje in čiščenje valilne opreme ter povratne embalaže so v vseh valilnicah presenetljivo velikih kapacitet. Razpolagajo z velikimi količinami vroče vode, z velikim pritiskom na šobah in še z napravami za naknadno kemično dezinfekcijo.

Večina valilnic, tudi tista CALHOUN-u vali le 4 dni v tednu. Dva dni pa porabijo za vzdrževalna dela in čiščenje. Piščance odpremljajo z adaptiranimi avtobusi, ki sprejmejo od 52.000—60.000 DSP, odvisno od zunanjih temperatur. Avtobusi so opremljeni z grelnimi in hladilnimi napravami.

Valilnice ustvarjajo svoj dohodek na osnovi dogovorjene cene za valjenje, ki znaša v povprečju 3,45 dolarja za 100 DSP. Produktivnost dela je velika, saj zaposluje valilnica s tedensko izvalitvijo 850.000 DSP le 28 delavcev.

Perutninske klavnice so že tradicija

Perutninske klavnice so objekti, ki imajo v ZDA že tradicijo, saj znaša letna proizvodnja perutninskega mesa v ZDA 5 milijonov ton. Od tega izvozijo le blizu 500 tisoč ton. Vse ostalo porabi domače tržišče. Računajo s povprečno porabo 29 kg perutninskega mesa po prebivalcu. Razen tega pa porabi povprečni prebivalec ZDA še 55 kg govedine, 33 kg svinjine in 270 kg jajc v letu dni. Zagotavljajo, da poraba piščančjega mesa še narašča zaradi svoje cenenosti, saj stane kg zmrznjenega piščanca v mali prodaji od 86—96 centov. Sveža svinjina je skoraj sedemkrat dražja. Kakovostni kos govedine pa so dražji tudi do enajstkrat.

Klavnica v CHAIANOOGA — TENNESSEE zakolje dnevno v dveh izmenah 140.000 kom brojlerjev je v sestavi združenja CENTRAL SOYA. Je ena od starejših klavnic. Preseneča velika hitrost traku in do skrajnosti napeta izraba prostorov. Hitrost traku in tudi ostale elemente uravnavajo z računalnikom. Prav tako registrira prevzem piščancev računalnik, ki opozarja na kalibracijo. Značilnost klavnice je, da uporabljajo veliko ledu. Kjer koli prihaja do kumulacije piščancev je prisoten led v veliki količini. Piščance in kose odpremljajo v kartonski embalaži, ki je odlične kakovosti (voščen karton). Ponokod pa prehajajo že na plastično povratno embalažo.

Sanitarno higienski del proizvodnje nadzirajo inšpektorji, ki pripadajo USDA (United States Department of Agriculture, kar je zvezno kmetijsko ministrstvo). Sanitarno higienski normativi so izredno ostri od tistega trenutka dalje, ko postane piščanec surovina za živilo.

Prevoze piščancev opravljajo s tipiziranimi vlačilci, ki so naloženi z 28 paletami. Vsaka paleta pa ima po 20 zabojev. Naenkrat prepelejo okoli 7800 piščancev. Priklopnike postavljajo v nadstrešnice, ki so jih v tem obdobju še močno ventilirali. Iz nadstrešnice potegne priklopnik interni transporter do razkladalne naprave oziroma do naprave za izpraznitev transportnih zabojev. Zanimivo je, da zabojev, kakor tudi priklopnika ne operejo po vsaki uporabi. Zabojne takšne kakršni so, naložijo na priklopnik na katerem so tudi prišli.

Tovarna krmil — začetek računa

Tovarna krmil CENTRAL SOYA v CHATTANOOGA, TENNESSEE ima letno kapaciteto 270.000 ton krmil. 75 % odpade na perutnino, ostalo pa na krmila za govedo. Nahaja se ob plovni reki Tennessee — river, na površini okoli 30 ha. Večino surovin dobi po vodni poti. S severa koruzo, z juga pa sojo. Za potrebe združenja proizvedejo okoli 75–80 % krmil. Ostalo odpade na prodajo. Več kakor 80 % krmila peletirajo — oziroma granulirajo. Omenjena tovarna je le ena od 33, ki delujejo v sklopu CENTRAL SOYA. V sklopu te tovarne je tudi predelava soje. Sojino olje prodajajo živilski in kemijski industriji. Za shranjevanje soje imajo skladišča s kapaciteto 2×10.000 ton.

Tovarna je popolnoma avtomatizirana — oziroma informatizirana. Sleherni podatek, ki je potreben pred začetkom proizvodnje, ali v toku proizvodnje, pa naj gre za zaloge, oziroma za preteklo porabo, oziroma za sestavo posameznih mešanic je na voljo v lastnem računalniku. Ta naprava uravnava tudi potek proizvodnje oziroma postopek med posameznimi fazami proizvodnje.

Kontrolo kakovosti surovin opravljajo v lastnem kemijskem laboratoriju, kjer opravijo tudi preverjanje kakovosti krmil za lastne potrebe.

V perutninski proizvodnji so največji stroški izdatki za krmila. Zato se račun gospodarnosti v mešalnici tudi začne. Res je, da ne moremo primerjati evropskih niti ne naših cen za surovine oziroma gotove mešanice z ameriškimi. Kot zanimivost pa naj navedemo, da znaša cena krmila za nesnice 16 % S. B. — okoli 2900 M. E. cal (kg) okoli 160 dolarjev za tono. Krmilo za brojlerje (21 % S. B. — okoli 3000 M. E. cal/kg) je nekoliko dražje, saj stane tona od 170–175 dolarjev. Tako nizke cene krmil pa so mogoče le ob ceneni surovinah, ki pa so za naše predstave tudi smešno nizke. Tona koruze (92 % sušine) je ovrednotena z 80 dolarji, tona soje pa s 175 dolarji.

Namesto zaključka

Namesto zaključka o poti po nekaterih predelih ZDA, bi kazalo spregovoriti kakšno besedo še o splošnih informacijah, ki jih je mogoče dobiti. Proti koncu druge svetovne vojne se je perutninarstvo v tej prostrani državi selilo na jug ZDA. Tako je danes v južnih predelih 85 % vse perutninarske proizvodnje. Okoli 5 % je v Kaliforniji, le 10 % vsega je na severu. Tako je perutninarstvo izkoristilo ugodno podnebje juga, kar se odraža v ceneni investicijskih stroških za proizvodne objekte. Krmila pa na jugu niso nič dražja, saj prihaja skoraj vsa koruza iz srednjega zahoda po plovni rekah v območja porabe. Soja je pridelek južnih predelov in je tako rekoč pri roki. Ribja moka prihaja iz velikih pristanišč tudi po plovni rečni poti. Les, ki je praktično celoten gradbeni material za proizvodne objekte pa je doma tudi na jugu, saj so nepregledni kompleksni zemljišči poraščeni z bogatimi gozdovi, kjer prevladuje bor.

V severovzhodnem predelu ZDA, kjer so majhne zvezne države, ki so nekoč tvorile politično enoto NEW ENGLAND, je ostala le selekcija — oziroma reprodukcija plemenskih živali. V tem predelu imajo svoje proizvodne objekte razen ARBOR ACRES še HUBBARD, COBB, DEKALB in še nekatere manjše. Tukaj je torej nakopičeno vse znanje in kreativno delo v perutninarstvu ZDA, ki pa ima kljub velikemu obsegu in kljub velikanskim stroškom, ki ob tem delu nastajajo v stroškovni lestvici perutninarske proizvodnje najmanjši delež.

Gotovo pa ob ogledu perutninarstva v ZDA ni mogoče ostati brezbrizen, pa ne zaradi vrlikanskega obsega, ki je najbolj impresiven, temveč zaradi originalnih rešitev, ki jih uporabljajo. Žal se vse ne da prenesti v naše razmere.

Najbolj ilustrativna je ugotovitev, da neprestano preizkušajo bodisi plemenski material, bodisi tehnološke rešitve. Tega pa ne delajo samo selekcijske hiše kakor so (AA, Hubbard, Cobb itd.), temveč tudi največja združenja za proizvodnjo perutninskega mesa. Nobeno od teh združenj, ki smo jih videli ni v celoti zapisalo svoje zvestobe eni selekcijski hiši. V okviru GOLD KIST smo na farmi staršev videli v proizvodnji kokoši AA peteline pa COBB. Drugod je bilo spet drugače. CENTRAL SOYA ima tudi farme staršev HUBBARD in redi poleg AA brojlerjev tudi brojlerje HUBBARD.

Farma starih staršev v BLAIRSVILLE je seveda svojstvena tako po obsegu, kakor po razmestitvi objektov in valilnice. Vstopi v skupine objektov so tako dognani, da skoraj onemogočajo vnos okužbe.

Odkup divjačine danes

Stanje pri odkupu in izvozu divjačine je letos bistveno drugačno od tistega iz preteklih let. Na to vplivajo vsekakor prizadevanja za čimvečji izvoz oz. izvoz za vsako ceno. Na drugi strani pa lahko najdemo vzroke v sorazmerjih med odkupnimi cenami divjačine in ostalega mesa. Tako je prihajalo do primerov, da so družine prodajale divjad po višjih cenah gostilnam in hotelom. Tako je to poleg izredno hudega konkurenčnega boja za divjad vplivalo in še vpliva na padec odkupljenih količin. Nadalje se pojavljajo težave pri samih lovcih, saj jim omejene količine bencina onemogočajo nemoten odhod v lovišča ter dostavo divjačine do zbiralnic. Zaradi uvedbe depozita ob prehodu čez mejo je omejeno posamično uvažanje streliva za potrebe lovstva.

Vsa navedena dejstva so prišla najbolj do izraza na področjih v okolici Ljubljane, kjer so tudi izpadle največje količine divjačine. V jesenskih mesecih smo zasledili, da se pripravlja v Sloveniji na odkup divjačine še sedmi odkupovalec, to je SOZD

Mercator TOZD Contal, ki je že razposlal samoupravne sporazume o poslovnem sodelovanju z LZ Slovenije na izvozno — uvoznem področju. Pri tem je jasno, da mora vsak odkupovalec nuditi vsaj enake pogoje in organizirati odvažanje od zbiralnic ter graditi predelovalne kapacitete v skladu s predpisi kupcev ipd.

Smatramo, da je tako ravnanje v današnjem času negospodarno in proti stabilizacijskim prizadevanjem. Na ta način so se tudi do sedaj ustvarjale nepotrebne odkupovalne kapacitete, ki pa niso in ne bodo mogle biti izkoriščene, saj odstrel divjadi ni tako velik. Naša DO si je znala utreti pot do lovskih družin in prva uvedla zbiralna mesta ter izkoristila vsak povratni kilometer za pobiranje divjačine, pa tudi za dostavljanje kamene soli za potrebe divjadi. Skrbimo tudi, da se vsak kos divjadi na primeren način ohladi in čimprej globoko zmrzne. Zato nam toliko bolj ni vseeno, ko opažamo, da želijo določene asociacije z velikimi obljubami umetno ustvarjati neenake pogoje odkupa.

Mirko Bauman

Nakladanje divjadi za izvoz

Na farmi staršev pa so posebej padla v oči gnezda in tla med rešetkami. Gnezda so nastalana s prebrano (presejano) steljo, med blanci. Tla med rešetkami pa so bila nastalana z žagovino, ki jo po potrebi rahljajo. Jajca pobirajo zadnjič (t. j. četrtič) med četrto in peto uro popoldne.

Brojlerski objekti so seveda do skrajnosti poenostavljeni. Presečna globokost nastilj, ki ga odstranjujejo enkrat na leto. Praviloma to store po šestkratni uporabi, če nimajo težav v proizvodnji.

Največjo pozornost pa poklanjajo, kljub cenenosti, porabi krme. Nesnice (starši in stari starši) dobivajo krmo odtehtano, nikoli odmerjeno. Brojlerje krmijo po volji, vendar tudi z neprestanim odmerjanjem majhnih količin (CHOR TIME).

Če bi bilo potrebno s najbolj skopimi besedami opisati veliko proizvodnjo, ki smo jo videli potem bi morali reči takole:

- velika doslednost od začetka do konca
- neprestano preverjanje rezultatov
- varčevanje na vseh področjih,

Zgornja ugotovitev jim zagotavlja dohodek, ki je odvisen še od splošnih gospodarskih razmer. Ugotavljajo pa, da se bo proizvodnja še povečala, ker ocenjujejo, da bo povprečni Američan v prihodnje pospravil še več perutninskega mesa, kakor doslej.

Ne nazadnje pa se oba zahvaljujeta GO in DS Mesokombinata Perutnina Ptuj, ki sta s svojimi sklepi omogočila tekšno pot.

Dr. Mihael Ledinek

Kako preživljamo energetske krize?

Tudi to je oblika varčevanja z gorivom

(Foto: Andrej Prelog)

Energetska kriza, varčevanje z energijo ... so besede, ki nas v zadnjem posebnem sedanjem težkem položaju gospodarstva vse bolj spremljajo in ob katerih se zaskrbijo ustavljamo. Probleme povzročajo preskrba s plinom, premogom, električno energijo, vse večje pa so tudi težave z nafto in njenimi derivati. Pomanjkanje navedenih energijskih virov na domačem trgu ter odštevanje dragocenih deviznih sredstev zanje iz uvoza nas vse bolj opozarja, da moramo z energijo varčevati, varčevati na vseh poteh našega življenja in dela. Jasno je namreč, da lahko le ob tolikšni zavesti in ravnanju slehernega našega državljana pripomoremo k izboljšanju energetskega položaja naše države.

S težavami glede preskrbe z nafto se srečuje tudi naša delovna organizacija. Transport je tisti del, ki potrebuje lep delež tega energetskega vira v želji po rednem obratovanju, v končni fazi pa zaradi zadovoljitve nemotenega delovanja vseh poslovnih funkcij od nabave, proizvodnje ter prodaje naših proizvodov.

Prvo krizo na področju preskrbe z gorivom smo pri nas začutili že v letu 1979, ko smo bili prisiljeni začeti razmišljati o ukrepih za izboljšanje. Zato smo že v letu 1980, natančneje v mesecu juliju, montirali na tovorna vozila, ki opravljajo daljše relacije, spojlerje oziroma na hladilnike večje nosilnosti.

Ugotovili smo, da je poraba goriva na teh vozilih za 5 % manjša od prejšnje. Naj navedem preprost primer porabe: Vsa vozila, na katerih so montirani spojlerji (za daljše relacije) prevozijo v enem letu povprečno 1.000.000 km in porabijo okrog 35 l/100 km. vsa ta vozila porabijo letno skupno

350.000 litrov goriva. Ob upoštevanju 5 % prihranka je to okrog 17.500 litrov manj. To pa je količina, ki je ne smemo tako količinsko kot finančno zanemariti. Razumljivo pa je, da k zmanjšanju porabe goriva lahko pripomorejo tudi vozniki sami. Treba je poudariti, da naši vozniki to upoštevajo, zavedajo se problematike pomanjkanja goriva.

Tudi t. i. povratni tovari veliko pripomorejo k zmanjšanju porabe goriva po enoti oz. varčevanju. To je toliko bolj občutno pri daljših relacijah (npr. Beograd, Ljubljana in nazaj), ko se kamioni ne vračajo prazni.

Pomembno je to omeniti v času, ko se je naša prodaja usmerila v izvoz — delno v začetku leta 1981, še bolj pa v letu 1982. Od tedaj so zmogljivosti hladilnikov delno sproščene, kar pomeni, da bi jih lahko izkoristili tudi za prevoz drugih dobrin, npr. moke, sladkorja itd. Žal pa ne moremo mimo dejstva, da kljub krizi posamezne OZD nimajo posluha za čim bolj racionalno izkoriščanje prevozov, saj smatrajo, da naši hladilniki niso primerni za tovarjenje za sprejem prej omenjenih artiklov. Takšen primer je za povratni prevoz bi prišel v pošto tovarena sladkorja Sremska Mitrovica pa Novi Sad idr., torej predvsem oddaljeneje stranke. Gotovo pa je, da se bo neustrezna miselnost posameznikov morala spremeniti.

Tudi sprememba embalaže lahko pripomore k varčevanju. Gre za PVC embalažo, za zabojnike, ki zavzemajo okrog 1/3 celotnega prostora in ki se vračajo s povratnim tovorom. Tako lahko smelo trdimo, da so povratne vožnje v hladilniškem prometu izkoriščene vsaj 50 %. Tu je mišljena embalaža skupaj z ostalim tovorom, v glavnem

z mesom. V tovarnem prometu pa kaj podobnega glede na naravo dela ne moremo izvajati.

Kriza v preskrbi z dizelskim gorivom se je najbolj izrazila v začetku meseca oktobra letošnjega leta. To je splošna kriza, ki ni zajela le naše delovne organizacije, temveč celotno gospodarstvo. Da je prvi trenutek nastala prava zmeda, ni potrebno posebej poudarjati.

Glede posebnega družbenega pomena, kamor sodi naša dejavnost, smo o problemih seznanili širšo družbeno skupnost. Ob tem smo naleteli na izredno razumevanje odgovornih ljudi, ki so nam zagotovili vsaj minimalne količine goriva, ki smo ga potrebovali za normalno delovanje. Živa proizvodnja je namreč zelo občutljiva in najmanjši zastoj lahko povzroči občutne posledice tako za našo delovno organizacijo kot za širšo družbeno skupnost.

Da bi se temu izognili, smo se z DO POTROL dogovorili, kolikšne količine goriva nam bodo dodelili in na katerih ben-

cinskih servisih jih lahko natočimo. Vsekakor pa smo količino, ki nam je bila dodeljena, kar se da najbolj racionalno porazdelili na posamezna vozila. S tem pa problemov še ni bilo konec. V začetku smo se le s težavo prebijali iz dneva v dan, zaskrbijoče obračali dodeljene litre goriva in razmišljali, kako bi jih najbolj racionalno izkoristili. Toda uspelo nam je in nam še uspeva, saj lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da zaradi pomanjkanja goriva doslej ni obstal še niti en kamion in ni bila motena proizvodnja ne preskrba na tržišču. Ob tem pa je nujno, da smo v vsakodnevnih dogovorih z dobaviteljem, to je s Petrolom iz Maribora. V današnjem težkem položaju pri razdeljevanju pičlih količin goriva, ki nam je na voljo, se zavedamo svoje odgovornosti, ko je treba storiti vse, kar bi lahko, da ne bi motili proizvodnega procesa.

Tu je potrebno omeniti prevoz brojlerjev v klavnico, kjer je vezano neposredno 500 ljudi v dveh izmenah, prevoz krmila po terenu h kooperantom, prav tako prevoz na lastne farne in prevoz DSP. Želimo pa vplivati na posamezne kooperante, da prevzamejo količine krmil, ki so jim po razporedi dostavljene. Vsi ti prevozi so prioritetni, zanje mora biti gorivo zagotovljeno. Poprečna dnevna poraba goriva je 3500 — 4000 litrov, kar zavisi od relacij.

Ob krizi, ki nas pesti, je večkrat izšlo prisotno nezadovoljstvo voznikov, ko so po nekaj ur čakali na bencinskih servisih, preden so lahko začeli z vožnjo. Vendar so to vselej sprejeli z dobršno mero razumevanja.

Ob medsebojnem razumevanju tako voznikov kot odgovornih, to je vodstva TOZD in DO, pa tudi tistih, s katerimi se sproti dogovarjamo za razpoložljive količine goriva, bomo veliko lažje preživeli energetske krize, za katero si še ne moremo obetati, da se bo tako hitro končala. Adolf BRGLEZ

Tudi velika »družina« naših šoferjev si prizadeva prispevati k stabilizaciji

Spremembe in dopolnitve pravilnika o delovnih razmerjih DSSS

PREDLOG

3. člen

»Odbor za medsebojna delovna razmerja« se spremeni v Odbor za delovna razmerja; prav tako tudi v nadaljnjem besedilu tega pravilnika.

4. vrsti se črta beseda »individualnega« in vstavi »predsednika kolegijskega«.

5. člen

5. člen se spremeni in glasi:

Delovno razmerje lahko sklene vsak, ki je dopolnil 15 let starosti, ki ima splošno zdravstveno sposobnost in ki izpolnjuje splošne in posebne zahteve, ki so določene v razvidu del. oz. nalog, kot pogoj za opravljanje del oz. nalog, za katere sklene delovno razmerje. Delovne izkušnje se določijo kot posebna zahteva le za opravljanje tistih del oz. nalog pri katerih so glede na njihovo vrsto, zahtevnost in odgovornost in ne glede na zahtevano stopnjo strokovne izobrazbe, delovne izkušnje potrebne in so določene v Pravilniku o razvidu del oz. nalog.

5. a člen

Za strokovno izobrazbo oz. z delom pridobljeno delovno zmožnost se šteje:

— za strokovno izobrazbo tista izobrazba, ki si jo je delavec pridobil z uspešno opravljenim verificiranim programom izobraževanja za opravljanje del oz. nalog določene zahtevnosti;

— za delovno zmožnost tista strokovna znanja, sposobnosti in spretnosti, ki jih je delavec pridobil oz. razvil z uspešno končanim usposabljanjem z delom. Za delovno zmožnost se šteje tudi uspešno opravljanje del oz. nalog v neposrednem proizvodnem ali drugem procesu, kar se ugotavlja na način in po postopku, določenem v Pravilniku o načinu, postopku in kriterijih za ugotavljanje z delom pridobljene delovne zmožnosti.

7. člen

Spremeni se 9. alineja tako, da glasi:

— rok prijave, ki je 8 dni po objavi.

8. člen se spremeni tako, da glasi:

Izjemoma se lahko sklene delovno razmerje brez oglasa oz. javnega razpisa v naslednjih primerih:

— če gre za pripravnike, ki jih je delovna organizacija štipendirala,

— če gre za nadomestitev začasnega odsotnega delavca,

— če gre za sklenitev delovnega razmerja za opravljanje del oziroma nalog, ki po svoji naravi trajajo največ 60 dni,

— če gre za delavce posamezne delovne skupnosti družbenopolitičnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij, ki opravljajo posebna z zakonom ali statutom določena dela oziroma naloge,

— če gre za učenca, katerih praktično izobraževanje za poklic je v skladu s programom izobraževanja pretežno del potekalo v delovni skupnosti, ali če gre za udeležence usmerjenega izobraževanja iz 114. a člena Zakona o DR,

— če gre za nezaposleno invalidno osebo,

— v drugih primerih, določenih za zakonom.

O sklenitvi delovnega razmerja brez oglasa oziroma javnega razpisa so delavci v roku 8 dni dolžni obvestiti pristojno skupnost za zaposlovanje.

12. člen — dodata se novi 3. in 4. odstavek, dosednji 3. odstavek pa postane peti.

3. odstavek glasi:

Če kandidat vloži zahtevo za varstvo pravic pri delavskem svetu delovne skupnosti in delavski svet njegovi zahtevi ne ugodí ali o njej ne odloči v 30 dneh od dneva vložitve zahteve, lahko kandidat v nadaljnjih 30 dneh zahteva varstvo pravic pri sodišču združenega dela.

4. odstavek glasi:

Če delavski svet razveljavi sklep o izbiri, hkrati odloči, ali se objava oz. javni razpis ponovi, o čemer obvesti vse prijavljene kandidate.

14. člen se spremeni tako, da glasi:

Poskusno delo je mogoče uporabiti le izjemoma in to za dela oz. naloge, ki terjajo od delavca taka znanja in spretnosti, ki jih ni mogoče ugotoviti s poprejšnjim preizkusom. Dela, kjer je potrebno poskusno delo, se določijo v razvidu del. Poskusno delo mora biti navedeno tudi v oglasu oz. javnem razpisu.

Poskusno delo sme trajati največ 3 mesece, podaljša pa se lahko v primeru začasnega odsotnosti z dela zaradi bolezni in v podobnih primerih drugih odsotnosti. Po trajanju poskusnega dela se opredeli v razvidu del v skladu z zahtevami posameznega dela.

15. člen se spremeni tako, da glasi:

Poskusno delo spremlja 3-članska komisija, ki jo imenuje za vsak primer poskusnega dela posebej odbor za delovna razmerja.

Člani komisije za spremljanje poskusnega dela morajo imeti najmanj enako strokovno izobrazbo kot delavec, ki ga ocenjuje.

Komisija za spremljanje opravljanja poskusnega dela preverja rezultate dela delavca, ki je na poskusnem delu in to z neposrednim opazovanjem ter na podlagi poročil delavčevega nadrejenega.

Uspešnost poskusnega dela ocenjuje komisija pred potekom poskusnega dela. Svoje mnenje o uspehu poskusnega dela da komisija komisiji za spremljanje poskusnega dela odboru za delovna razmerja, ki odloči o uspešnosti ali neuspešnosti poskusnega dela.

16. člen — v drugem odstavku se na koncu doda:

»z dnem, ko poda pismeno izjavo«.

17. člen — doda se novi 1. odstavek in glasi:

Nihče ne more začeti delati v delovni skupnosti, preden ni sklenil delovnega razmerja.

Dosednji prvi odstavek postane drugi, ter se spremeni:

Šteje se, da delavec, kakor tudi delavec, ki je imenovan za predsednika ali člana kolegijskega poslovnega organa sklene delovno razmerje ...

3. odstavek se spremeni tako, da glasi:

Če kandidat odkloni pismeno izjavo in je neupravičeno ne poda v roku 3 dni se šteje, da ni sklenil delovnega razmerja.

19. člen — drugi odstavek se spremeni tako, da glasi:

Delovno razmerje za določen čas se lahko sklene le izjemoma v naslednjih primerih:

— če traja izvršitev takšnega dela ali nalog po svoji naravi določen čas, vendar ne več kot devet mesecev,

— če je treba nadomestiti na delu začasnega odsotnega delavca,

— če se začasno poveča obseg dela delovni skupnosti, ki ne traja več kot šest mesecev,

— če gre za delavca, ki sklene delovno razmerje zaradi izpopolnjevanja in usposabljanja,

— če se sprejme kandidat, ki ne ustreza zahtevam in pogojem, pa drugega kandidata ni bilo, — do največ enega leta.

Doda se novi 4. odstavek, ki glasi:

Delavec, ki je sklenil delovno razmerje za določen čas na podlagi oglasa, ima v primeru, če delavcu, ki ga je nadomeščal, preneha delovno razmerje, ali če začasno povečani obseg dela delovne skupnosti postane trajen, pravico, da sklene delovno razmerje za nedoločen čas. V tem primeru se delovno razmerje sklene brez oglasa.

20. člen se spremeni tako, da glasi:

Dela oz. naloge, pri katerih imajo delavci posebna pooblastila in odgovornosti so:

— predsednik kolegijskega poslovnega organa,

— član kolegijskega poslovnega organa, odgovoren za vodenje komercialnega sektorja,

— član kolegijskega poslovnega organa, odgovoren za vodenje finančno računovodskega sektorja,

— član kolegijskega poslovnega organa, odgovoren za področje proizvodno tehnoloških zadev in razvoja,

— direktor plansko analitskega sektorja,

— direktor splošnega sektorja.

26. člen se spremeni tako, da glasi:

Izbira delavca pripravnika se opravi na podlagi letnega načrta in razpisa ali pa na podlagi pogodb o štipendiranju. Sicer pa smiselno veljajo za izbiro pripravnikov določila o sklenitvi delovnega razmerja iz tega pravilnika.

Pripraviška doba traja v skladu z zakonom najmanj 6 mesecev in največ eno leto ter se v tem oziru določa:

— za pripravnike s srednjo strokovno izobrazbo 6 mesecev

— za pripravnike z višjo strokovno izobrazbo 9 mesecev

— za pripravnike z visoko strokovno izobrazbo 12 mesecev

Pripraviška doba se na predlog mentorja lahko skrajša, vendar največ za 2 meseca, če je pripravnik uspešno opravljal pripraviško prakso in je sposoben samostojno opravljati delo, za katero se je pripravil.

Za čas dalje odsotnosti z dela se trajanje pripraviške dobe ustrezno podaljša, razen zaradi letnega dopusta in udeležbe na mladinskih delovnih akcijah.

Doda se novi 26. a člen, ki glasi:

Pripravnik se v okviru programa usposablja pod neposrednim vodstvom in nadzorom mentorja, ki ga določi odbor za delovna razmerja.

Mentor mora imeti najmanj enako ali višjo stopnjo strokovne izobrazbe, kot jo ima pripravnik in vsaj dve leti delovnih izkušenj.

Doda se 26. b člen, ki glasi:

Po končani pripravniški dobi opravlja pripravnik strokovni izpit pred tričlansko izpitno komisijo, ki jo imenuje DS DSSS.

Komisija izda o uspehu strokovnega izpita pismeno oceno, ki se glasi: opravljen — ni opravljen.

Pripravnik, ki ni opravil strokovnega izpita, lahko izpit ponavlja v roku, ki mu ga določi komisija, ki pa ne sme biti krajši od enega meseca oz. ne daljši od polovice redne pripravniške dobe pripravnika.

Če pripravnik niti po ponovitvi ne opravi strokovnega izpita mu preneha delovno razmerje z dnem, ko drugič ni opravil izpita.

27. člen — za besedo določa se vstavi besedilo:

»samoupravni sporazum o štipendiranju in izobraževanju delavcev ter pripravništvu«

32. člen — se spremeni, tako da glasi:

Delavec se lahko razporedi na delo iz enega kraja v drug kraj brez njegove privolitve, če se s tem bistveno ne poslabšajo njegovi življenjski pogoji in pogoji njegove družine. Tak sklep lahko sprejme le delavski svet delovne skupnosti.

Razporeditev po tem členu se lahko izvede v primerih, ko potrebe delovnega procesa oz. opravljanje storitev to zahtevajo in če se v kraju kamor se delavec razporeja, pojavi potreba po trajnem opravljanju del in nalog, kakršno delavec sedaj opravlja, ni pa jih mogoče ali smotrno zasesti na drugačen način.

Delavec je lahko razporejen v primerih prejšnjega odstavka pod naslednjimi pogoji:

— da gre za dela in naloge, ki ustrezajo delavčevi strokovni izobrazbi in z delom pridobljeni delovni zmožnosti,

— da razdalja med obema krajema ne presega 30 km, oz. da se prevoz delavca na delo v nov kraj z javnimi prevoznimi sredstvi ne podaljša za več kot 30 minut.

35. člen se spremeni tako, da glasi:

Na podlagi samoupravnega sporazuma o združitvi v delovno organizacijo je lahko delavec razporejen iz delovne skupnosti v drugo temeljno organizacijo in obratno v isti delovni organizaciji na dela oz. k nalogam, ki ustrezajo njegovi strokovni izobrazbi oz. z delom pridobljeni delovni zmožnosti v naslednjih primerih:

— kadar delavec ni zmožen uspešno opravljati svojih nalog, po ugotovitvi strokovne komisije in se razporedi na druga dela, ki so trenutno prosta,

— kadar gre za združevanje opravljen iz ene temeljne organizacije v drugo in se število izvrševalcev v eni poveča, v drugi pa zmanjša,

— kadar se pojavi v eni temeljni organizaciji potreba po delavcu z določeno strokovno izobrazbo ali izkušnjami, v drugi pa to pomanjkanje ni občutno,

— kadar gre za racionalizacijo poslovanja v eni temeljni organizaciji, in se zmanjša število izvrševalcev pri posameznih delih in opravilih,

— kadar zaide temeljna organizacija v težave,

— v primeru združitve ali samoupravne reorganizacije temeljne organizacije,

— v drugih primerih, kadar se pojavi taka potreba zaradi nemožnosti poteka poslovanja.

O razporejanju delavcev med temeljnimi organizacijami in delovno skupnostjo sporazumno odločata odbora za delovna razmerja prizadetih temeljnih organizacij oz. delovne skupnosti na predlog poslovodnega organa.

O razporeditvi delavca izven sestave delovne organizacije določa sporazum organov upravljanja organizacij združenega dela razen v primeru iz prvega odstavka tega člena tudi v primerih, ko je delovna skupnost oz. DO po zakonu dolžna zagotoviti delavcu delo, pa v okviru delovne skupnosti oz. DO ni del oziroma nalog ustreznih njegovi strokovni izobrazbi in z delom pridobljenimi delovnimi zmožnostmi.

Delavec iz prvega, drugega in tretjega odstavka tega člena sklepe delovno razmerje z delavci v drugi temeljni organizaciji brez oglasa oz. javnega razpisa.

35. a člen

Kadar delavcu začasno ni mogoče zagotoviti dela zaradi zmanjšane obsega dela v delovni skupnosti in je potrebna pomoč drugi temeljni organizaciji, je delavec lahko začasno razporejen na delo v drugo temeljno organizacijo na podlagi predhodno sklenjenega sporazuma organov upravljanja temeljne organizacije in delovne skupnosti in sicer v naslednjih primerih:

— v primerih višje sile,

— pomanjkanja surovin, repromateriala ali izpada energije,

— okvare na strojnih napravah,

— nenadnega kvarjenja surovin ali materiala,

— potrebe za izpolnjevanje planskih in pogodbenih obveznosti,

— večje dobave surovin,

— začasne potrebe po povečanju števila delavcev zaradi povečanega obsega dela ali nujnih opravil, kot je tudi pri izvrševanju veterinarskih ali sanitarnih ukrepov.

Začasna razporeditev lahko traja največ 6 mesecev.

Delavec, ki je začasno razporejen na delo v drugo temeljno organizacijo obdrži vse pravice, obveznosti in odgovornosti iz delovnega razmerja delovne skupnosti za čas, ko dela v drugi temeljni organizaciji pa pridobi tudi v njej pravico do samoupravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi.

37. člen se spremeni tako, da glasi:

V skladu z naravo delovnega procesa in delovnimi pogoji organi-

zirajo delavci delovne skupnosti delo po delovnih enotah — sektorjih, ki so:

— splošni sektor,

— komercialni sektor,

— finančno računovodski sektor,

— plansko analitski sektor,

— služba za razvoj proizvodnje in investicij.

38. člen, se spremeni tako, da glasi:

Delavec ima pravico, da se v roku 30 dni vrne v delovno skupnost na dela, ki jih je opravljal ali na druga dela, ki ustrezajo njegovim strokovni izobrazbi oz. z delom pridobljenimi delovnimi zmožnostmi, v primeru:

— ko mu je prenehalo delovno razmerje, ki ga je v sporazumu s svojo delovno skupnostjo sklenil za določen čas v drugi organizaciji zaradi potreb svoje delovne skupnosti oz. druge temeljne organizacije ali zaradi družbenih potreb,

— ko mu je prenehala samoupravna, javna ali druga družbena funkcija,

Doda se novi 38. a člen, ki glasi:

Delavec ima pravico, da se vrne po odsolitvi vojaškega roka v 30 dneh na delo v isto delovno skupnost.

Delavec, ki ga je delovna skupnost poslala na delo v tujino oz., ki je bil v soglasju z delovno skupnostjo poslan v tujino v okviru mednarodnega sodelovanja, kakor tudi delavec, ki je bil poslan na izobraževanje ali izpopolnjevanje v tujino, s soglasjem delovne skupnosti, ima pravico vrniti se na delo v isto delovno skupnost v skladu z zakonom.

V navedenih primerih med odsotnostjo z dela delavcu mirujejo pravice in obveznosti, ki se pridobivajo pri delu in iz dela v delovni skupnosti. Ne glede na navedeno pa se lahko uvede ali nadaljuje postopek pred disciplinsko komisijo.

39. člen — doda se novi 5. odstavek:

Za delavce pri opravljanju naslednjih del in nalog: receptorja je delovni čas od 5.30 do 14.30 ure v letnem času in od 6.30 do 15.30 v zimskem času.

Za čistilke — je delovni čas od 14. do 22. ure, oz. od 13. do 21. ure v letnem delovnem času in od 15. do 23. ure oz. od 14. do 22. ure v zimskem času.

39. a člen — doda se novi člen

V primerih višje sile ali izjemnih okoliščin zaradi katerih pride do zmanjšane oz. povečanega obsega dela ali do prekinitve dela se lahko začasno prerazporedi delovni čas v naslednjih primerih:

— prekinitve dobave energetskih virov,

— okvare na strojnih napravah,

— ovire pri dobavi materiala,

— ovire v prometu.

Začasno prerazporeditev delovnega časa, upošteva povprečno 42-urno delovno obveznost lahko traja toliko časa, kolikor je nujno potrebno, da se prepreči oz. odpravijo posledice izrednih okoliščin ali višje sile.

40. člen

V prvem odstavku se za besedo razmerje vstavi besedilo:

»oziroma ima pravico, da začne delati«.

42. člen — doda se nova 5. točka in glasi:

5. Če splošni družbeni interes in narava dejavnosti terjajo, da se brez prekinitve opravijo določena dela oz. naloge v skladu s pogojem, ki jih določajo zakoni.

Spremenijo se 2., 3. in 4. odstavek tako, da glasijo:

Dela prek polnega delovnega časa razen 1. točke tega člena delavci ne smejo uvesti, če ga je mogoče opraviti z ustrezno smotrno organizacijo in delitvijo dela, razporeditvijo delovnega časa z upoštevanjem novih izmen, ali zaposlitvijo novih delavcev.

Delo prek polnega delovnega časa po 1. točki tega člena lahko traja dokler je nujno potrebno in se ne šteje za poseben delovni pogoji. V ostalih primerih se delo prek polnega delovnega časa šteje kot poseben delovni pogoji in lahko traja samo toliko časa, kolikor je nujno potrebno, največ pa 30 ur na mesec.

Odločitev o uvedbi dela prek polnega delovnega časa sprejme na predlog poslovodnega organa odbor za delovna razmerja.

Po 42. členu se doda novi 42. a člen, ki glasi:

Delavec, ki dela polni delovni čas, sme izjemoma delati še v delovni skupnosti, vendar največ tretjino polnega delovnega časa po poprejšnjem soglasju organov upravljanja delovne skupnosti in temeljne organizacije in sicer kadar gre za dela oz. naloge:

— strokovnjakov, katerih sodelovanje je iz strokovnih razlogov nepogrešljiva strokovna pomoč pri proučitvi, urejanju in izvajanju za delovno skupnost zahtevnejših ali pomembnejših nalog ali vprašanj če ne gre za avtorsko delo,

— strokovnjakov, glede katerih je koristno, da se na tak način zagotovi njihovo sodelovanje pri znanstveno raziskovalnem delu, če ne gre za avtorsko delo,

— pri sodelovanju v delu raznih stalnih kolegijskih teles, narava dela pa zahteva sodelovanje strokovnjakov.

Delavci v delovni skupnosti lahko sprejmejo sklep o izbiri delavca, ki že dela v drugi temeljni organizaciji s polnim delovnim časom, le če se na objavo ne prijavijo nezaposlene ali delno zaposlene osebe, ki po svoji strokovni izobrazbi oz. z delom pridobljeni delovni zmožnosti izpolnjuje razpisne pogoje.

Delavci so dolžni vsakih 12 mesecev objaviti taka dela, dokler zanje ne sklenejo delovnega razmerja z nezaposleno ali delno zaposleno osebo.

Z dnem, ko nastopi delo oseba, sprejeta po objavi iz prejšnjega odstavka preneha delovno razmerje delavcu, ki je do tedaj opravljal to delo.

43. člen — v 2. odstavku se svet delovne skupnosti nadomesti z »delavski svet«, prav tako tudi v vseh naslednjih členih tega pravilnika.

46. člen — 2. odstavek se spremeni, tako da glasi:

Če delavec, v koledarskem letu ne izpolni tega pogoja ima pravico do letnega dopusta, sorazmerno v času prebitem na delu, upoštevaje osnove in merila za določanje dolžine dopusta po tem pravilniku.

48. člen — v 3. odstavku dosedanja 4. točka postane peta, na novo pa se vstavi 4. točka, ki glasi:

Delavci na delih oz. nalogah, na katerih se zahteva srednja strokovna izobrazba ali visoka kvalifikacija ali z delom pridobljene izkušnje.

Pod IV. se spremeni tako, da glasi:

Za stalnost v delovni skupnosti oz. delovni organizaciji:

1. delavcem od 5—10 let delovne dobe — 1 dan

2. delavcem nad 10 let delovne dobe — 2 dni

51. člen — se spremeni tako, da glasi:

Letni dopust se za pet delovnih dni podaljša delavcem, ki so stari najmanj 50 let in delajo poln delovni čas, ne glede na starost pa delavcem, ki jim je priznana najmanj 60 % telesna okvara, delovnim invalidom, ki imajo pravico do skrajšanega delovnega časa ter delavcem ki varujejo in negujejo težje telesno ali zmerno, težje in težko duševno prizadeto osebo. Takim delavcem lahko traja letni dopust tudi več kot 30 delovnih dni, vendar ne več kot 35 delovnih dni.

54. člen — spremeni se 1. odstavek tako, da odslej glasi:

Delavec izrablji letni dopust za tekoče koledarsko leto praviloma do konca koledarskega leta.

Doda se novi 2. odstavek, ki glasi:

Delavec ima pravico izrabiti del letnega dopusta nad 12 delovnih dni najkasneje do konca februarja naslednjega koledarskega leta v naslednjih primerih:

— če zaradi bolezni ni mogel izkoristiti letnega dopusta, takrat ko je imel planiranega,

— če zaradi delovnih obveznosti ni mogel izkoristiti letnega dopusta,

— če je bil odsoten z dela (doslužitev vojaškega roka, pripor),

Dosedanji 2 in 3 odst. postaneta 3 in 4 odstavki.

56. člen se spremeni pod tč. 3 in tč. 4 tako, da glasi:

tč. 3. ob smrti očeta, matere, očima, mačehe, pastorka ali pastorke, moža, žene, otrok — tri dni,

tč. 4. ob smrti brata, sestre, polbrata, polsestre, posvojitelja, posvojenca, tasta, tašče — dva dni.

57. člen

v 3. odst. se črta »od individualnega«

57. člen — spremeni se 3. alineja tako, da glasi:

— zaradi opravljanja javne delegatske funkcije,

Doda se nova alineja, ki glasi:

— zaradi športnih in drugih srečanj, ki so v interesu delovne skupnosti oz. delovne organizacije.

59. člen — se spremeni tako, da glasi:

Delavec ima pravico in obveznost, da s stalnim izobraževanjem in usposabljanjem izpopolnjuje svoje strokovno izobrazbo in razvija svoje delovne zmožnosti, zato se delavci v skladu s planom delovne skupnosti vključujejo v programe za pridobitev ali izpopolnjevanje izobrazbe ali v usposabljanje.

Delavci delovne skupnosti določijo vrste, oblike in način izobraževanja delavcev ter pogoje za uresničevanje pravic in obveznosti delavcev do usmerjenega izobraževanja v samoupravnem sporazumu o štipendiranju in izobraževanju delavcev ter pripravištvu.

65. člen se spremeni, tako da glasi:

Delavci, ki se šolajo v okviru delovne skupnosti, imajo pravico do naslednjih materialnih ugodnosti:

— plačila šolnine,

— stroškov enkratnega evidenčnega vpisa za letnik

— stroškov prevoza z javnim prevoznim sredstvom na obvezna predavanja in vaje ter izpite (prvič)

— do nadomestila osebnega dohodka v času odsotnosti z dela.

81. člen se spremeni tako, da glasi:

Pravice iz 40. člena, 2. odstavka 75. člena, 76, 78 in 79. člena tega Pravilnika ima delavec — oče otroka, če se tako sporazumeta z materjo — delavko, kakor tudi delavec — oče otroka, ki otroka neguje, če mati umre, ali zapusti otroka oz. če je na poglagi izvida in mnenja pristojne zdravstvene organizacije trajno ali začasno nesposobna za samostojno življenje in delo.

Delavec — oče otroka ima v primerih iz prejšnjega odstavka tudi pravico do nepretrganega bolniškega dopusta v obsegu, zmanjšanem za toliko, kolikor je mati to pravico že izrabila, najmanj pa za 28 dni.

88. člen — doda se novi 2. odstavek, ki glasi:

Šteje se, da invalidna oseba izpolnjuje pogoje, za opravljanje del oz. nalog, če je bila zanje usposobljena.

95. člen — spremeni se 3. odstavek tako, da glasi:

Postopek za ugotavljanje odgovornosti delavca se začne na zahtevo delavskega sveta, predsednika kolegijskega poslovnega organa ...

98. člen — v 2. odst. se črta »in dva namestnika«.

101. člen — v 2. odstavku se na koncu doda: »v roku 8 dni od prejema odločbe«.

V 3. odst. se po prvem odstavku doda novi stavek, ki glasi:

»Delavski svet ne more izreči milejšega ukrepa, od prenehanja delovnega razmerja v primerih, ko je le-ta obvezen«.

103. člen — dodajo se naslednje hujše kršitve delovne obveznosti:

— zloraba odsotnosti z dela zaradi bolezni,

— izdaja poslovne, uradne ali druge z zakonom ali samoupravnim splošnim aktom določene tajnosti,

— opustitev zahteve poslovnega organa DO, vodje sektorjev za uvedbo disciplinskega postopka, zaradi hujše kršitve delovne obveznosti,

— opustitev prijave delavca, če gre za kršitev, ki ima znake kaznivega dejanja.

106. člen se spremeni tako, da glasi:

Skupna disciplinska komisija mora obvezno izreči disciplinski ukrep prenehanje delovnega razmerja za naslednje hujše kršitve delovne obveznosti:

1. neupravičeno izostajanje z dela najmanj 5 zaporednih delovnih dni, oz. neupravičen izostanek 5 delovnih dni v obdobju šestih mesecev,

2. kršitev določb o varstvu pred požarom, eksplozijo, naravnimi nesrečami,

3. nezakonito razpolaganje z družbenimi sredstvi,

4. opustitev ukrepov za varstvo delavcev pri delu,

5. zloraba položaja ali prekoračitve danega pooblastila,

6. izdaja poslovne, uradne in druge z zakonom ali samoupravnim splošnim aktom določene tajnosti,

7. zloraba odsotnosti z dela zaradi bolezni,

8. opustitev zahteve poslovnega organa DO, vodij sektorjev za uvedbo disciplinskega postopka, zaradi hujše kršitve delovne obveznosti.

Doda se novi 106. a člen, ki glasi:

Skupna disciplinska komisija lahko izreče disciplinski ukrep prenehanje delovnega razmerja za naslednje hujše kršitve delovne obveznosti:

1. opustitev dejanja s čimer se hudo ovira ali onemogoče delovni proces ali opravljanje v delovni skupnosti,

2. odklonitev del oziroma nalog pomembnih za nemoten potek delovnega procesa in poslovanja, če za to ni upravičenih razlogov,

3. prihajanje na delo v vinjenem stanju ali uživanje alkohola ali drugega narkotičnega sredstva med delom, ki zmanjšuje delovno zmožnost,

4. neizpolnjevanje del oziroma nalog, ki so posebnega družbenega pomena,

5. hujša kršitev samoupravnih pravic delavcev,

6. neizvrševanje pravnomočnih sodnih odločb,

7. onemogočanje delavcem vpogled v dokumente delovne organizacije, če niso ti dokumenti gospodarska ali vojaška tajnost, neupravičena uporaba znakov ali golic delovne organizacije v lastno korist ali korist druge osebe,

8. neupoštevanje predpisov o varovanju poslovnih skrivnosti ali tajnosti podatkov o splošnem ljudskem odporu ali družbeni samozášiti in po postopku s tujimi državljani, ki so v poslovnih stikih z delovno organizacijo,

9. neupoštevanje in neizvajanje odločitev, ki so jih na zakonit način sprejeli samoupravni organi v delovni organizaciji,

10. oviranje oziroma onemogočanje izvrševanja dolžnosti stražarjev, vratarjev in drugih oseb, ki so pooblaščené opravljati naloge družbene samozášite,

11. opustitev prijave delavca, če gre za kršitev, ki ima znake kaznivega dejanja.

110. člen — v drugem odstavku se namesto »individualnega« vstavi »predsednika kolegijskega«.

3. odstavek se črta, na novo se dodajo 3 odstavki:

Če delavec ne povrne ugotovljene škode v roku treh mesecev oz. do poteka tega roka, pismeno izjavi, da je ne bo povrnil, lahko uveljavljajo delavci delovne skupnosti odškodnino pri sodišču združenega dela.

Če delavci delovne skupnosti ne povrnejo škode delavcu v roku 3 mesecev oz. do preteka tega roka pristojni organ delovne skupnosti s sklepom zavrne zahtevo delavca, ima delavec pravico zahtevati odškodnino pri sodišču združenega dela.

Delavec in delavci v delovni skupnosti se lahko sporazumejo o višini odškodnine. Ta sporazum mora biti pismen in je izvršilni naslov.

115. člen se spremeni, tako da glasi:

O pavšalni odškodnini odloča Odbor za delovna razmerja. Postopek s predlogom sproži vodja delovne skupnosti. Ko dobi prijavo o škodi, zbere odbor potrebne dokaze in pozove delavca, da se izreče o obstoju škode in njeni višini.

V postopku o ugotavljanju škode in njeni višini kot tudi o izjavi prizadetega delavca se vodi zapisnik.

116. člen se črta.

117. člen — spremeni se 2. odstavek, ki glasi:

Če delavec noče škode povrniti in pismeno izjavi, da je ne bo povrnil ali pa tega ne stori v določenem roku, oz. svoj pristanek prekliče ...

119. člen — v prvem odstavku se za besedo znesek postavi vejica ter doda novo besedilo »skladno s tem pravilnikom«.

121. člen — v 1. odstavku se v drugi vrsti črta besedilo, ki ustre-

zajo njegovi strokovni izobrazbi z delom pridobljeni delovni zmožnosti.

123. člen — za besedo oproščen se postavi pika, ter črta nadaljnje besedilo.

Doda se novi stavek, ki glasi: Te pravice nima delavec, ki mu je z dokončno odločbo izrečen disciplinski ukrep za hujšo kršitev delovne obveznosti, zaradi katere je bil odstranjen z dela iz temeljne organizacije.

124. člen — doda se drugi odstavek, ki glasi:

Razliko do polnega zneska osebnega dohodka iz prejšnjega odstavka dobi delavec na račun organa, ki je odredil pripor.

Doda se novi 124. a člen, ki glasi:

Če je bil delavec neupravičeno začasno odstranjen z dela, na katerih je delal ter začasno razporejen na druga dela oz. naloge, ima v primeru iz 123. in 124. člena tega pravilnika pravice do razlike osebnega dohodka, ki bi ga dobil, če ne bi bil začasno prerazporejen na druga dela oz. naloge.

125. člen — se spremeni tako, da glasi:

O začasni odstranitvi delavca z dela ali iz delovne skupnosti odloča odbor za delovna razmerja na predlog predsednika KPO delovne organizacije.

126. člen — doda se novi 3 odstavek, ki glasi:

V primeru iz 4. točke tega člena se šteje, da delavcu, ki neupravičeno izostane z dela, delovno razmerje preneha z dnem, ko je nehal delati v delovni skupnosti, če se do konca disciplinskega postopka ne vrne na delo.

Na koncu se doda novi odstavek, ki glasi:

Če v delovni skupnosti ni delavcev z ustrezno strokovno izobrazbo, lahko delavski svet imenuje v komisijo tudi ustrezne strokovnjake izven delovne skupnosti.

129. člen se spremeni tako, da glasi:

Delavcu, ki izpolni pogoje za polno osebno pokojnino po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, delovno razmerje preneha razen, če delavski svet da soglasje, da delavec nadaljuje delovno razmerje.

Delavski svet delovne skupnosti lahko da soglasje po prejšnjem odstavku, če ugotovi, da se na oglas oz. javni razpis del in nalog ni prijavil kandidat, ki izpolnjuje pogoje. Oglas oz. javni razpis mora biti objavljen najmanj 3 mesece preden delavec, ki ta dela opravlja, izpolni pogoje za polno osebno pokojnino. Oglas oz. javni razpis se ponovi vsako leto, dokler se ne prijavi kandidat, ki izpolnjuje razpisne pogoje.

V primeru iz prvega odstavka tega člena se:

— delavcu — borcu NOV, če to želi, ugotavlja izpolnitev pogojev za polno osebno pokojnino po splošnih predpisih s tem, da se enojno šteje obdobje posebne dobe, ki se po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju dvojno všteta v pokojninsko dobo.

Delavki, če to želi, se glede prenehanja delovnega razmerja šteje izpolnitev pogojev za polno osebno pokojnino tako kot delavcu.

131. člen — na koncu prvega odstavka se postavi vejica ter doda »v skladu s tem pravilnikom«.

133. člen se spremeni tako, da glasi:

Če se je začel postopek za prenehanje delovne skupnosti oz. za prenehanje delovne organizacije v kateri sestavi je delovna skupnost...

138. člen — doda se nova alineja, ki glasi:

— v primerih začasne razporeditve v drugo temeljno organizacijo po 35. a členu tega pravilnika.

139. člen — Generalni direktor se nadomesti s »Predsednikom KPO«.

143. člen — spremeni se 3. alineja tako, da glasi:

— določajo posebne pravice in odgovornosti delavcem s posebnimi pooblastili, varstvenim delavcem in neposrednim vodjem dela.

144. člen — po besedi nastanek se črta vejica ter doda naslednje besedilo: »in širjenje požara, gasijo požar in rešujejo ljudi in družbeno premoženje«.

152. člen

V 1. odst. se črta »na svojem delovnem mestu« in vstavi »pri delu«.

Spremeni se prva alineja, tako da glasi:

— da ga neposredni vodja ob razporeditvi na dela in naloge, pa tudi med delom; — v nadaljnjem besedilu ostane.

V tretji alineji se črta besedilo »na delovnem mestu«.

Pri četrti alineji se črta »na delovnem mestu in podobno« ter nadomesti z besedilom: »pri opravljanju njegovih del in nalog«.

V peti alineji se namesto »požarne varnosti« vstavi pred požarom«.

153. člen

Črtajo se besede »na svojem delovnem mestu« ter nadomestijo »pri delu«.

V zadnji alineji se črta besedi »delovno mesto« ter dodata »področje dela«.

154. člen

Črta se besedilo »na svojem delovnem mestu« ter nadomesti »pri svojem delu«.

155. člen

Doda se nova alineja, ki glasi:

— neudeležba na seminarjih za varstvo pri delu in varstvo pred požarom.

158. člen

V tretji alineji se namesto požarne varnosti DO vstavi »varstvo pred požarom DO«.

160. člen

Doda se nova alineja, ki glasi:

— določa pooblaščen osebo na področju varstva pri delu in varstva pred požarom.

161. člen

V prvi alineji se besedi »požarne varnosti« nadomestita z »varstva pred požarom«.

Druga alineja se spremeni tako, da glasi:

— daje predloge odboru za stanovanjske zadeve in družbeni standard na področju varstva.

162. člen

V drugi alineji se namesto »požarne varnosti« vstavi »varstvo pred požarom«.

Pod črko F se nadomesti besedilo tako, da glasi:

Posebne pravice in odgovornosti delavcev s posebnimi pooblastili vodstvenih delavcev in neposrednih vodij del.

164. člen

Pod G se vstavi besedilo: člani KPO in direktorji sektorjev.

165. člen

Črta se beseda »sekretar« ter nadomesti z »direktor«.

V tretji alineji se črta »požarne varnosti« in nadomesti z »varstvo pred požarom«.

170. člen

Črta se »požarne varnosti« in vstavi »varstvo pred požarom«.

171. člen

Spremeni se druga alineja tako, da glasi:

— v sodelovanju z odborom za delovna razmerja delovne skupnosti, TOZD pripravlja osnutke pravilnikov o varstvu.

175. člen

Se spremeni tako, da glasi:

Pogodbo o delu je možno skleniti za največ 60 dni v koledarskem letu, za posamezno delo.

178. člen

Doda se prvi odstavek, ki glasi:

Za delo po pogodbi o delu lahko delavci v delovni skupnosti sprejmejo nezaposleno ali delno zaposleno osebo, druge osebe pa samo, če pristojna skupnost za zaposlovanje ugotovi in pismeno sporoči, da ni nezaposlenih ali delno zaposlenih oseb, ki izpolnjujejo pogoje glede strokovne izobrazbe oziroma z delom pridobljene delovne zmožnosti. Za delo po pogodbi o delu delavca je potrebno pismeno soglasje pristojnega organa temeljne organizacije v kateri je v delovnem razmerju, razen kadar gre za opravljanje kratkotrajnih začasnih oziroma občasnih del, ki trajajo največ do sedem dni v posameznem koledarskem letu.

Dosedanji prvi odstavek postane drugi, tretjemu odstavku pa se na koncu doda novi stavek, ki glasi: to analizo pošlje skupnosti za zaposlovanje.

179. člen

Črta se drugi stavek ter doda novi.

Spremembe in dopolnitve tega pravilnika so sprejete na zboru delavcev delovne skupnosti dne 1982.

PRILOGE:

— seznam sredstev in opreme za osebno varstvo pri delu v DSSS

	Doba trajanja	Komadov
I. Zaščitni plašč (modri, beli)	1 leto	1 kom
II. Gumi škornji	1 leto	1 kom
III. Gumijaste rokavice	po potrebi	1 kom
IV. Ruta — naglavna oz. čepica	1 leto	1 kom
V. Zaščitna očala (kisline, lugji ipd.)	3 leta	1 kom
VI. Gumijaste rokavice (za delo z akumulatorji)	3 leta	1 kom
VII. Ortopedski čevlji	1 leto	1 kom
VIII. Zaščitne rokavice iz usnja	1 leto	1 kom

Zdravju škodljivi vplivi pri opravljanju določenih del in nalog:

1. Poškodba, kožna vnetja, opekline, nastale od lugov in kislin in podobno.

3. Delo ob dežju, mrzlem, temperaturne razlike, občasne kontrole, gradbeni nadzor in pod.

4. Delo z električnim tokom.

13. Sanitarna določila o opremljenosti oseb v živilski stroki (delavec v jedilnici — bifeju).

14. Čiščenje pisarniških prostorov — podi, okna, sanitarije in podobno.

Seznam nalog in opravil pri katerih se zavarujejo osebe na takih delih pred zdravstvenimi poškodbami in nesrečami pri delu s sredstvi in opremo za osebno varstvo.

Naloge in opravila	Nevarnost in škodljivost za posamezna področja dela	Sredstva in opr. za var. pri delu
Čistilke		I, II, IV, V, VII
Delavke v bifeju — jedilnici		I, IV, VII
Vzdrževalec poslovnega centra		I, II, V, VI, VIII
Razmnoževanje matric (ekonomat)		I
Gradbeni nadzor		I, II
SVD in varstva pred požarom		I, II
Ref. za informiranje		I, II
Šofer		I, VIII

Ptuj, dne

Predsednik zbora delavcev

Alkohol in varnost prometa

Republiški svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu se z naslednjim prispevkom vključuje v prizadevanje Koordinacijskega odbora za boj proti alkoholizmu in narkomaniji pri Predsedstvu RK SZDL Slovenije v borbi proti perečemu družbenemu problemu — alkoholizmu.

Dolgoletne statistike vzrokov prometnih nezgod kažejo, da je alkohol med odločujočimi dejavniki, ki vplivajo na varnost prometa.

V prometu niso nevarni alkoholiki, ampak tudi priložnostni pivci. Na Slovenskem je zakoreninjena tradicija, da alkohol spremlja človeka od rojstva do smrti.

Tako kot doslej bo potrebno tudi v bodoče posvetiti več pozornosti delovanju alkohola na prometno varnost.

Zaradi težjih življenjskih pogojev lahko pričakujemo tudi večje uživanje alkoholnih pijač. Zaradi pomankanja bencina bo promet manjši, vendar pa bodo zato vozniki dosegali izven naselja večje hitrosti, kar pa bo ob morebitni prometni nezgodi izzvalo tudi hujše posledice.

Naša prizadevanja morajo biti usmerjena v akcijo, da smo, kadar se vključujemo v promet kot vozniki, pešci ali kolesarji, trezni, saj vemo, da že majhne količine alkohola (tudi pod 0,5 %), v krvi povzročajo motnje pri vsakem človeku.

VPLIV ALKOHOLA NA VOZNIŠKO SPOSOBNOST

Alkohol je brezbarvna tekočina značilnega vonja, lažja od vode, ki lahko hlapi in je strupena. Poznamo več vrst alkohola. Poleg etilnega so še metilni, propilni, amilni alkohol in glicerol. Kadar govorimo o »alkoholu«, mislimo na etilni alkohol, ki ga vsebujejo običajne alkoholne pijače. Etilni alkohol nastaja pri vrenju sladkorja (običajno iz sadja), s pomočjo gliv kvasovk. Pri izogrevanju se alkohol pretvarja v vodo in ogljikov dioksid. Najnevarnejši za človeka je metilni alkohol, ki ga pridobivamo s suho destilacijo lesa ali na sintetični način. V organizmu se pretvarja v mravljično kislino, ki uničuje živčne celice. Za človeka je nevaren že v zelo majhnih količinah, ker uničuje vidni živec in človek lahko zaradi tega trajno oslepi. Običajno pride alkohol v organizem s pitjem alkoholnih pijač, lahko pa tudi z vdihovanjem njegovih hlapov ali skozi kožo. Proces resorpcije alkohola v želodcu traja okoli 90 minut. V tem času doseže tudi največjo koncentracijo v krvi. Izloča se počasi, odvisno od količine zaužitega alkohola. Manjše količine se izločijo v 6 do 12 urah, za večje količine pa je potrebno tudi do 24 ur. Posamezni človeški organi so na alkohol različno odporni. Največje koncentracije so v jetrih, nato v možganih, srcu, ledvicah, itd.

Učinkovitost alkohola oz. hitrost resorpcije je odvisna od več činiteljev:

- resorpcija je počasnejša, če uživamo alkohol po jedi, ki vsebuje dosti beljakovin (meso, perutnina, ribe, jajca). V tem primeru je maksimalna koncentracija do 20 % manjša kot takrat, kadar pijemo na tešče oz. na prazen želodec;

- hitrost resorpcije je odvisna od števila in širine krvnih žilic v želodčni sluznici; razni toniki in sifoni, ki vsebujejo ogljikov dioksid in jih pijemo skupaj z alkoholom, širijo zaradi ogljikovega dioksida krvne žile in tako se alkohol še hitreje absorbira, zato — pozor pred »spricerji«. Alkohol krvne žile zožuje, zato ljudje, ki stalno pijejo prenesejo več alkohola in niso hitro pijani;

- učinkovitost alkohola je odvisna tudi od duševnega stanja osebe, ki ga uživa. Če je človek duševno razrvan, nerazporejen, depresiven, izčrpan ali neprespan, bo vpliv alkohola veliko večji.

Ko alkohol doseže maksimalno koncentracijo, se začne proces izogrevanja. V eni uri izgori cca 8 g alkohola. Največ alkohola se pretvori v jetrih, zato je tudi običajna bolezen kroničnih alkoholikov razpad oz. ciroza jeter. Mlečno kislino, ki je produkt izogrevanja, absorbirajo različna druga tkiva, v katerih se razgradi v ogljikov dioksid in vodo. Za izogrevanje so potrebni kisik, fermenti in vitamini. To pomeni, da proces izogrevanja odvzema organizmu prepotrebne vitamine. Po drugi strani pa pomankanje vitaminov upočasni izogrevanje alkohola, kar nujno škodi organizmu v celoti. To potrjuje stanje, v kakršnem so kronični alkoholiki, ki običajno nimajo apetita in so slabo prehranjeni. Pri izogrevanju 1 g alkohola porabi organizem 7 kalorij, to je seveda izgubljena energija, ki ne služi ničemu. Občutek, da nas alkohol »pogreje«, ne izvira iz sproščenih kalorij, temveč iz tega, ker alkohol širi periferne žile v koži, ki zaradi boljše prekrvavitve postane toplejša. Po drugi strani pa se na tak način organizem ohlajuje, kar pa zaradi iluzije, da je koža topla, prizadeta oseba niti ne občuti. Veliko je primerov, ko umrejo alkoholiki zaradi mraza, ker so prepričani, da jih alkohol ščiti pred mrazom, kar je seveda le iluzija.

Alkoholne pijače delimo po odstopku alkohola na močne in slabe. Močne alkoholne pijače vsebujejo prek 30 % alkohola in sem štejemo npr. rum, vodko, whisky, vinjak itd. Slabe pa pod 30 % alkohola, npr. vino, likerji, pivo itd. Koncentracija alkohola v krvi doseže maksimum 30—90 minut po zaužitju. Po tem času se alkohol počasi razgrajuje in koncentracija alkohola v krvi pada. Za orientacijo so v naslednji tabeli navedeni podatki o časovnem teku koncentracije alkohola v krvi po užitju različnih alkoholnih pijač. Podatki

veljajo za osebo srednje telesne teže (okoli 75 kg). Če je telesna teža manjša, bo koncentracija alkohola v krvi večja.

Koncentracija alkohola v krvi v promilih po določenem časovnem obdobju:

Pijača	% alkohola	Količina	30 min.	Ena ura	Dve uri	Tri ure	Štiri ure
pivo I.	3,3—4,5	1/2 l	0,3	0,4	0,35	0,2	0,1
pivo II	5,5—6	1/2 l	0,4	0,6	0,5	0,4	0,3
vino	8—10	1/2 l	0,6	0,8	0,7	0,6	0,5
šampanjec	10—12	1/2 l	0,7	1,1	1,0	0,9	0,9
amaro	32—34	4 cl	0,2	0,35	0,25	0,1	—
liker	36—38	4 cl	0,2	0,35	0,25	0,1	—
rum,							
whisky	50—60	4 cl	0,4	0,55	0,45	0,3	0,2

Pri dvojni ali trojni količini zaužite alkoholne pijače sorazmerno raste tudi koncentracija alkohola v krvi.

Po koncentraciji alkohola v krvi se določa stopnja opitosti. Pri nas se uporabljajo pretežno naslednje norme:

0,5—0,8 promilov — zmanjšana sposobnost upravljanja motornega vozila
0,8—1,5 promilov — vinjenost
1,5—2,5 promilov — pijanost
2,5—3,5 promilov — močna pijanost
3,5—4,0 promilov — zastrupitev z alkoholom
pri 5,0 promilov — alkoholna koma
nad 5,5 promilov — smrt zaradi zastrupitve z alkoholom

Alkoholnost pojenjuje približno:

po 4,5 urah — 0,5 promilov
po 7 urah — 1,0 promilov
po 11 urah — 1,5 promilov
po 15 urah — 2,0 promilov

O alkoholu kroži cela vrsta napačnih prepričanj, med katerimi naj omenimo le najpomembnejše:

- Ni res, da bi bil alkohol hrana, ker nasprotno odvzema organizmu mnogo tistega, kar mu hrana daje;

- Alkohol tudi ni zdravilo. V manjših količinah sicer ni škodljiv, v večjih pa deluje razdiralno na posamezne organe in celotni organizem. Alkohol napada jetra, srce, možgane, živčni sistem, kakor tudi duševne sposobnosti zaznavanja, spomina, mišljenja, itd.

- Alkohol ne krepi, temveč izčrpa organizem; trenutno sicer ustvarja lažne občutke okrepitve, ki izvirajo iz paraliziranih centrov, v katerih se oblikujeta kritičnost in samokontrola. Znano je, da koncentracija okrog 0,5 promilov zmanjšuje mišično moč za približno 16 %.

- Ni res, da bi črno vino povečevalo količino krvi in njeno kakovost. Človekova kri in rdeče vino nimata ničesar skupnega, razen da sta si podobna po barvi.

- Prav tako ni res, da alkohol preprečuje utrujenost, ampak jo nasprotno pospešuje. Alkohol je strup in napada najbolj občutljive centre. Ker so določeni centri prizadeti, človek ni sposoben trezno presoditi, kako je utrujen. To je tudi razlog, da se vinjeni človek počuti spočit, dobro razpoložen in zmožen za delo.

- Alkohol v manjših količinah sicer stimulira tek, večje količine ali daljše uživanje pa vodijo do okvare prebavnih organov.

- Gibanje ne pospešuje izogrevanje alkohola. Izogrevanje poteka po določenih zakonitostih brez zavestne kontrole. Nobena telesna aktivnost ne more vplivati na proces izogrevanja alkohola v organizmu.

- Koncentracijo alkohola oz. njeno naraščanje ne moremo preprečevati z uživanjem mineralne vode, kave ipd. Organizem nima nikakršnega obrambnega sistema, ki bi preprečil dvigovanje koncentracije alkohola do nevarne meje.

Vpliv alkohola na osebnost je postopen in razdiralen. Alkoholizem kot tak je dolgotrajen proces in je splet razvoja primarnih osebnostnih značilnosti in teženj, sekundarnega vpliva alkoholnih opojev na organizem in socialni položaj posameznika, končno pa tudi psihičnih reakcij na vse te spremembe.

Alkohol prizadene predvsem sposobnosti kritičnosti in samokontrole. Človek pod vplivom alkohola precenjuje svoje sposobnosti in podcenjuje zunanje zahteve. Čim manjša je alkoholna zasvojenost, tembolj se človek oddaljuje od realnosti. Zanimiv je poizkus, ki so ga izvedli na psihološkem inštitutu univerze v Manchesteru.

Poskusne osebe so bili londonski vozniki avtobusov, ki veljajo kot najboljši v Evropi (imajo najstrožjo selekcijo in zelo strogo šolanje). Poskus je bil izvršen v realni situaciji. Na dvorišču so bili postavljeni kartonski stebri, oddaljenosti 100 metrov. Vozniki so

(Nadaljevanje na 10. str.)

Naši upokojenci - Naši upokojenci - Naši upokojenci

Stanko Vauda

Pred nedavnim smo se delavci Mesne industrije poslovali od Stanka Vauda, ki je odšel v zasluženo upokojitve. V našo DO je prišel 1. 4. 1951 kot tridesetletni član takratne Perutnine. Od vsega začetka je opravljaj težke in odgovorne naloge. Bil je sekretar DO, pozneje pa odkupovalec živine širom Jugoslavije. V letih 1952-55 ni bil zaposlen v naši DO, ponovno pa se je v DO vrnil leta 1955 in v njej ostal vse do svoje upokojitve. Do leta 1960 je bil na terenu odkupovalec živine, po tem delu pa je prevzel delo vodje skladišča perutninskega mesa. 1967. leta se je preselil z ostalimi na desno stran Drave in v februarju 1975 postal vodja skladišča drobnega inventarja in potrošnega materiala, vse do 24. 1. 1982, ko ga je bolezen ločila od nas.

Septembra letos se je Stanko upokojil.

Družbeno politično je bil ves čas zelo aktiven, saj je član ZK vse od leta 1948, bil je tudi sekretar osnovne organizacije ZK. Pri sindikatu je bil večkrat predsednik, bil je tudi predsednik DS in večkrat član. Za svoje redno delo, kakor tudi za družbenopolitično delo je Stanko prejel več priznanj in odlikovanj.

Brez dvoma so njegove zasluge za razvoj Perutnine zelo velike, saj spada med pionirje moderne Perutnine.

Stanko se je res upokojil, vendar bo ostal še naprej naš sodelavec — prijatelj. Zato smo ga in ga še imamo radi, zato mu želimo še mnogo zdravih in zadovoljnih let.

Vsaakega srečanja z njim bomo izredno veselili!

Sodelavci

Anton Korošec

Tovariš Anton Korošec je začel sodelovati s ptujsko klavnico že leta 1957, kot takratni privatni črevarski obrtnik. Prvi začetki sodelovanja so bili v tej obliki, da je s klavnice odvažal čreva od govedi in svinj, ki jih je v

svoji delavnici čistil za nadaljnjo uporabo.

Zatem je prišlo obdobje, ko je vsa čreva uslužnostno čistil, katera je potem vračal nazaj za klavniške potrebe oziroma predelavo. 18 let pa je od tega, odkar se je redno priključil kolektivu, ter postal enakovreden član, takrat se velike klavniške družine. V teh 18 letih je moral marsikaj prebroditi, kar pa za Tončka ni nikoli predstavljalo ovire. Med svojimi sodelavci je bil zelo kolegialen, priljubljen in spoštovan, pri svojih predpostavljanih pa cenjen kot vzoren, vesten, marljiv in pedanten delavec. Širom ptujske občine pa poznan, kot eden najboljših črevarjev. Marljivost, pedantnost, čistoča in čut odgovornosti, so njegove vrline, ki so se odražale tudi na njegovem delovnem mestu. Vsem mesarjem je dobro poznano, kakšen je izdelek, če črevo ni kvalitetno pripravljeno.

Vsi, ki smo s Tončkom sodelovali, vemo, da je bilo njegovo delovno mesto zelo zahtevno; težki pogoji dela so bili, vendar za njega to nikoli ni predstavljalo

ovire, četudi na račun dolžine delovnega časa. Vsi ti težki pogoji dela so verjetno nekaj botrovali k njegovemu zdravju, vsled česar se je moral predčasno, oziroma invalidsko upokojiti.

Mi vsi mu želimo še na mnoga leta, da ostane zdrav in čil ter uživa sadove svojih pridnih rok. Veselilo pa nas bo, da tudi v času upokojitve pride pogledat nazaj na svoje delovno mesto, med svoje sodelavce, s katerimi je dolga leta delil dobro in zlo.

Sodelavci

Marija Šimoković

Delo prodajalke je Marija Šimoković sprejela na Reki v prodajnem kiosku Belveder. Takrat, leta 1969, je Perutnina uvajala in širila svojo prodajno mrežo na Reki in je potrebovala ljudi z veliko mero vztrajnosti in sposobnosti približati se kupcu — potrošniku piščančjega mesa. Z vsemi temi lastnostmi je razpolagala Marija, ki se še sedaj živo spominja svojih začetkov. Kot vzorna prodajalka, je

s svojim zgledom uživala zupanje med sodelavci. Tako je prevzela dolžnosti na drugih prodajnih mestih. S prodajnega mesta v kiosku Vežica, jo je bolezen iztrgala iz vsakodnevnega okolja. Dnevno srečevanje s

Marija Hriberšek se je poslovila

Marija Hriberšek

Kako neusmiljeno beži čas v tem stehiziranem in potrošniškem svetu, se zavemo ponavadi šele takrat, ko doživimo kaj nevsakdanjega. Tako je bilo tudi 1. decembra, ko se je poslovila Marija Hriberšek ob odhodu v pokoj.

Dvaindvajset let je minilo, odkar je Marija začela delati v Perutnini kot fakturistka. Kasneje je delala na saldakontih in končno kot likvidator računov. Bila je tiha in mirna, vendar sposobna in marljiva delavka. Zaupano ji delo je vedno opravila vestno in natančno. Kljub svoji izjemni skromnosti pa ni ostala neopažena. Znala se je vživeti v svojo delovno sredino, kakor tudi v kolektiv kot celoto in čeprav polna svojih skrbi, je našla za slehernega toplo besedo in prijazni nasvet, zato je bila spoštovana, njeno delo pa cenjeno. Mnogim sodelavkam je bila prava mentorica, predvsem v tistih letih, ko v naši DO pa tudi v skupnih službah ni bilo dovolj strokovnih delavcev.

Za njeno pomoč so Mariji hvaležne in ji bodo hvaležne vedno ostale mnoge mlajše delavke. Kako priljubljena pa je bila Marija v kolektivu se je najbolje pokazalo ob njeni poslovitvi, ko so se zbrali vsi povabljeni in ko so ob izročitvi spominskega darila mnogim privrele solze v oči. To pove več kot vse izrečene besede. Res, z Marijo je bilo lepo delati, zato so vsa ta leta tako hitro minila.

Ob odhodu v pokoj je povedala, da težko odhaja iz kolektiva v katerem je preživela toliko let, vendar je srečna, da bo spet lahko dobila delo mlada delavka, saj je bila najbolj srečna, da je delo dobila tudi njena hčerka.

Ob upokojitvi ji vsi želimo, da bi srečna in zdrava preživela še vrsto let, želimo pa tudi, da bi nas obiskala vedno, ko ji bo to čas dopuščal.

Sodelavci

Iz zgodovine tiskarstva

IX. FOTOGRAFIJA IN KEMIGRAFIJA (II. del)

Tako so nastale »ortokromatične« plošče, po podobnem postopku pa končno tudi »pankromatične« plošče, ki vse dele spektra odtenkovno pravilno posnamejo v fotografski sliki.

Vzporedno z razvojem fotografskih plasti se je izpopolnjevala tudi kamera. Vedno boljša je bila zlasti konstrukcija objektivov, ki so posredovali na ploščo brezhibne posnetke predmetov, svetlobi pa tako popolno kot v kamero, da je bila mogoča kratka osvetlitev, kakršne smo vajeni danes.

Fotografijo je grafična stroka koristno uporabila takoj po njenem izumu. Pravzaprav je še pred tem Francoz Nicephore Niepce izumil jedkalni postopek, pri katerem je uporabil kemični učinek svetlobe. V kameri je osvetlil kovinsko ploščo, ki jo je prevlekel z asfaltno plastjo, in opazil, da je plast na osvetljenih delih netopljiva. S terpentinovim oljem je odstranil neosvetljene, še topljive dele plasti in nato lahko jedkal čisto kovino. Ta izum je uspel že leta 1822. Deset let pozneje je Sukov v Jeni dognal, da so kromosome soli v zvezi z beljakovino ali želatino občutljive za svetlobo. To dognanje sta uporabila že omenjeni Talbot in Francoz Pointevin za izdelavo kopij na pigmentni papir. S tem sta postavila temelj za današnji prenosni postopek v bakrotisku.

Drugi izumitelji so reprodukcijo tehniko najprej razvijali brez uporabe fotografije, tako da so slike ročno prenašali na jedkalno ploščo.

Leta 1833 je H. W. Eberhardt v Magdenburgu napravil perorisbe na cinkove plošče in jih nato jedkal. Dvajset let pozneje je Dunajčan Höfel uporabil Senefelderjev, za litografijo zamišljen prenosni postopek tudi za kovino in nato kovinsko ploščo izpostavil jedkanju.

Francoz Tissier je izumil navažanje klišaja s tiskarsko barvo in premaz s stopljenim asfaltom, pri čemer ni pokrtil površine risbe s plastjo, odporno za kislino, marveč tudi pokončne robove že pri prvem jedkanju poglobljenih delov, tako da je bil

omogočen nov jedkalni postopek in ustrezna globina vseh delov plošče, ki se niso smeli odtiskovati.

Leta 1867 je objavil Francoz Gillot v Parizu opis celotnega jedkalnega postopka črtnih klišejev, ki je bil sad teh različnih poskusov in priprav.

Rastrski klišee ali avtotipijo je izumil Georg Melsenbach v Münchenu. Leta 1882 mu je uspela razdelitev poltonskih slik v tiskovne delce, in sicer s tem, da je med posnemanjem postavil črtni raster pred plast, občutljivo za svetlobo. Ta črtni raster je moral ob polovici osvetlitve obrniti za 90 stopinj. To težavo je odstranil križni raster, ki ga je leta 1890 izumil Levy.

Vsi ti izumi in odkritja na področju fotografije in fotomehaničnega reprodukcijskega postopka so omogočili najprej le posnetke črtnih in poltonskih originalov v črno-beli barvi.

Prvi poskus izdelave večbarvnih slik s fotografijo je uspel leta 1861 Angležu Jamesu Clarku Maxwellu v Edinburghu, ko je izumil izločevanje posameznih barv z barvnimi izločevali ali filtri. Leta 1873 je H. W. Vogel napravil (kakor je bilo že omenjeno) fotografske plasti, občutljive za barve. Njegovo delo je nadaljeval in izpopolnjeval dr. J. Albert, izumitelj tiska z želatino. Plasti, občutljive za barve, in barvni filtri so torej omogočili ločeno posnemanje posameznih barv originala. Tako je leta 1889 uspel prvi, res lep tribarvni tisk.

Hiter razvoj, ki ga je rodilo zadnje stoletje na področju fotomehanične reprodukcije, še daleč ni zaključen. Prvi, ki mu je uspel fotografski posnetek v naravnih barvah, je bil Francoz Lumière. Za njegovim postopkom, ki ga je izpopolnil leta 1907, so v naslednjih letih sledili drugi, ki so jih izpopolnjevali nemški izumitelji. Izumitelji in znanstveniki, ki so v sto letih prišli od najprimitivnejših začetkov do posnetkov v naravnih barvah in da kamer za mikrofilmske posnetke ob osvetlitvi manj kot stotinke sekunde, bodo še dalje iskali in ustvarjali.

bakroreza in radiranke. Bakrorez so gojili že v prvi polovici 15. stoletja. Razvil se je iz graverke umetne obrti, ki so jo že

davno prej opravljali puškarji in zlatarji.

Najstarejši ohranjeni bakrorez, na katerem je označeno leto izdelave, je iz leta 1446. Nastal je torej v istem letu kakor najstarejši, do današnjega časa ohranjeni tisk Johanna Gutenberga.

Radiranka je nastala v začetku 16. stoletja. Prvi, z datumom označeni list, ki se je ohranil, je iz leta 1513. Napravil ga je švicarski umetnik Urs Graf, ki je deloval v Baslu kot zlatar, slikar, bakrorezec, predvsem pa kot lesorezec. Precejšnje število njegovih del, v katerih je zlasti prikazoval življenje kmeta, hranijo kot dragocenosti in z največjo skrbjo grafične zbirke evropskih muzejev.

Bakrorez in radiranka sta se v kratkem času razvila do precejšnje popolnosti. Odlična, umetniško in tehnično popolna dela so izšla zlasti iz rok Albrehta Dürerja (1471–1528). V naslednjih stoletjih se z bakrorezom in radiranko niso ukvarjali le umetniki, marveč tudi poklicni bakrorezci, ki so z njihovo pomočjo reproducirali razpoložljive slike. Oba postopka so v tem času uporabljali predvsem tudi za knjižne ilustracije.

Leta 1820 se je tiskovna postopka z izdolbine in z bakrenih plošč pridružil kot tretji jeklorez, ki sta ga izumila Američan Jacob Perkins in Anglež Fairman.

Strojni stavec pri svojem delu

Izdelava sestavkov za tisk z izdolbine je tja do druge polovice 19. stoletja ostala popolnoma ročni postopek.

Fotomehanični postopek za to je uspel šele leta 1879. Tega leta je Karl Klič (rojen v Arnau na Češkem leta 1841, umrl leta 1926 na Dunaju) dokončal izum heliogravure. Pri tisku heliogravure pa vendar ni šlo brez ročnega dela, zlasti pri odstranjevanju tiskarske barve s površine plošče. Zato so uvedli tiskarji na katun, ki so prav tako tiskali s sestavkom z izdolbine, tako imenovani rakelji. Da pa so ta postopek lahko uporabili za grafični tisk z izdolbine, je bilo prej treba izumiti bakrotiskarski raster. Ta izum je po večletnem delu uspel že omenjenemu izumitelju heliogravure Karlu Kliču.

Leta 1891 je Karl Klič izumil bakrotisk z rakljem; potem ga je dlje časa na skrivnem izpopolnjeval v Angliji. Bakrotisk z rak-

ljem je leta 1910 v Nemčiji uvedel dr. Edvard Mertens in ga v sodelovanju z Ernestom Rolffsom v Siegburgu nadalje izpopolnjeval. Veliko presenečenje so povzročile leta 1910 slike v velikonočni številki lista »Freiburger Zeitung«, tiskane v bakrotiskju z rakljem na bakrotiskarskem rotacijskem stroju. Za tisk besedila so združevali bakrotiskarski stroj z rotacijskim strojem za knjižni tisk. Tedaj namreč besedila še niso mogli tiskati po bakrotiskarskem postopku. To pomanjkljivost pa so kmalu premagali. Že v naslednjih letih je bil bakrotisk sposoben za reproduciranje večbarvnih originalov, izpopolnjevali so stroje, izboljševali bakrotiskarske barve, tako, da se je ta tiskovni postopek iz leta v leto bolj in bolj uveljavljal in pričel tekrovati z drugimi tiskovnimi postopki.

Tisk s ploske nima predhodnikov v prejšnjih stoletjih. Zamisel »kemičnega tiska«, kakor je izumitelj sprva imenoval svoje delo, je vzniknila konec 18. stoletja popolnoma neposredno.

Leta 1797 je Aloisu Senefelderju (rojen leta 1771 v Pragi, umrl leta 1834 v Münchenu) uspel prvi tisk risbe s peresom in tušem, ki jo je napravil na ploščo solnhofofskega skrilavca, medtem ko jo je prej pripravil s kislo gumijevo raztopino. Temu izumu je sledil niz nadaljnjih, za katere je žel že za časa svojega

življenja veliko pohvale in priznanja. Razen litografije s peresom je izumil tudi litografijo z mastno kreda na zrnati kamen, nato pa še gravuro v kamen in pretisk knjižnih sestavkov.

Leta 1826 je napravil prvi večbarvni tisk po litografskem postopku, pri čemer je seveda barvne izvlečke moral napraviti ročno. Senefelder je tudi sam skonstruiral za tisk s kamna sposobno ročno odtiskovalnico, poskušal pa je tudi že, kako bi zamenjal nepriročni kamen s kovinsko ploščo. To pa je popolnoma uspelo šele več desetletij pozneje.

V drugi polovici 19. stoletja se je leta 1839 izumljena fotografija pričela uveljavljati za izdelavo sestavkov za tisk s ploskve. Potem ko so izumili kopirne postopke za knjižne sestavke, najprej za črne jeklanice, so kmalu tudi znali prenašati risbe na

(Nadaljevanje na 10. strani)

morali ocenjevati na oko, koliko se ti stebri lahko najbolj medsebojno približajo, da bodo s svojim vozilom še prepeljali vmes. Najsposobnejši so prevozili prehod med stebri, ki je imel na vsaki strani avtobusa le 10 cm prostora. Nato so morali použiti manjše in večje količine alkohola in nekateri vozniki so hoteli voziti skozi prehod, ki je bil tudi do pol metra ožji od širine vozila. Jasno je, da so prepreke rušili. Čimbolj je naraščala koncentracija alkohola v krvi, tem slabša je bila samokritičnost. Na koncu poizkusa je koncentracija alkohola dosegla 0,7 promila.

Pod vplivom alkohola večina voznikov precenjuje hitrost. Trezen voznik bo brez gledanja na kilometrski števec ocenil, da vozi s hitrostjo 80 km/h in bo pri tem zelo malo pogrešil. Nasprotno pa voznik, ki je pod vplivom alkohola, misli, da vozi 50–60 km/h, dejansko pa vozi s hitrostjo 80 ali več km/h. To je eden od razlogov, zakaj pijani vozniki vozijo hitro. Hitro vozijo ne samo zato, ker jih to veseli, temveč zato, ker določeno hitrost doživljajo kot manjšo hitrost.

Alkohol vpliva na sposobnost, pozornost, spomin in razumevanje. Sposobnost časovne orientacije ter hitrost in natančnost gibov upada. Človek reagira vedno bolj brezobzirno in na nižjem nivoju, ker so višje možganske sfere prizadete in nimajo kontrole nad vedenjem. Takšni vozniki ne spoštujejo splošnih družbenih norm, kakor tudi ne prometnih, zaradi česar ogrožajo varnost prometa. Prizadete so seveda tudi druge življenjske funkcije. Pri 1,0 promili je povišan krvni pritisk, utrip srca je hitrejši, dihanje neenakomerno in plitvo, pojavijo se tudi težave v govoru. Vidne funkcije napada alkohol že pri koncentracijah 0,4 promilov. Pri 0,7 promilov so prizadete občutljive mišice, ki obračajo očesna jabolka, vidno polje pa se koncentrično zmanjšuje pri koncentracijah 1,0 promila. To je izredno nevarno, ker izguba oziroma krčenje vidnega polja zmanjšuje sposobnost opazovanja gibanja. Prizadeta je ostrina vida in sposobnost globinskega gledanja. Razlikovanje barv se zmanjša pri 1,2 promila, kakor tudi sposobnost privajanja na temo in po zaslepitvi. Prizadet je sluh. Zvočne dražljaje zaznava do štirikrat slabše kot v treznem stanju. Alkohol pomembno prizadene hitrost reagiranja, ki s povečanjem koncentracije postaja vse počasnejše in neenakomerno. Upada pa tudi vizuomotorna koordinacija.

ZAKLJUČKI

Osnovni nosilci boja proti alkoholu v prometu morajo biti občinski sveti za preventivo in vzgojo v cestnem prometu.

Pomembno vlogo naj pri tem prevzamejo Avto-moto društva. Združenja šoferjev in avtomobilistov, enote milice, sredstva javnega obveščanja.

Akcija naj bo stalna, ne le enkrat letno v mesecu novembru, mesecu boja proti alkoholizmu.

Le z ustvarjanjem ustreznega družbenega vzdušja in sodelovanja vseh nam bo uspelo postopoma zmanjšati število prometnih nezgod, mrtvih in poškodovanih ter materialno škodo, ki jo povzroča alkohol v prometu.

TAJNIK SVETA
Marko Miš, dipl. psih.

litografski kamen s fotografskimi sredstvi. Najprej so za to uporabili posredni postopek, pri čemer so kopije na papirju, prevlečenem s kromovo želatino, prenesli na kamen. Direktno kopiranje so uvedli šele ob koncu 19. stoletja, v kratkem razdobju do današnjih dni pa se je razvilo že do precejšnje popolnosti.

Velikega pomena za tisk s ploskve je bila tudi rastrska fotografija, ki jo je izumil leta 1882 Georg Meisenbach. Ta postopek je omogočil preprostejši in cenejši način prenašanja poltonskih slik na kamen, hkrati pa povzročil preobrazbo kromolitografije v fotolitografijo.

Vsi ti napredni izumi pa bi ne bili dovedli tiska s ploskve do današnjega pomena v grafični stroki, če ne bi bili iznašli namesto težkega in dragega litografskega kamna cenejšega, lažjega in priložnejšega materiala.

Leta 1892 je dobil Johannes Scholz v Mainzu patent za tiskovni postopek, ki ga je označil kot algrafijo, to je tiskovni postopek s ploskve, in sicer z aluminijastih plošč. Leta 1905 je uspelo namesto aluminija uporabiti cink, ki je bil še cenejši, hkrati pa ga je bilo v tedanjih Nemčiji na pretek. Najprej so tiskali s cinkovih plošč tako kakor s kamna v kamnotiskarskih

strojih, pri čemer so torej uporabljali direktni ali neposredni tiskovni postopek. Litografija na kovinskih ploščah pa se je mogla do kraja razviti šele po uvedbi posrednega tiska v *offsetnem* stroju. Stroj za posredni tisk so sicer že od leta 1789 uporabljali za tisk na pločevino, za tisk na papir pa so jih uporabljali najprej v začetku 20. stoletja, in sicer v Ameriki.

Novi sistem je uvedel v Evropi leta 1907 nemški Amerikanec Caspar Hermann. V Leipzigu se je postavil v Nemčiji izdelani offsetni stroj, ki je stekel leta 1910. Odtlej se je izdelava offsetnih strojev prav tako hitro razvijala kakor izdelava bakrotiskarskih strojev.

Litografijo so spočetka v glavnem gojili le umetniki, kmalu pa je osvojila področje reprodukcije, notnega tiska, izdelave zemljevidov, reklamnih slik, plakatov, trgovskih tiskovin itd.

Odkar je Gutenberg izumil tiskarstvo, je preteklo poltisočletja. Število ljudi, ki so v teh petih stotletjih nadaljevali in izpopolnjevali njegovo delo, je veliko. Med njimi so člani skoraj vseh kulturnih narodov sveta.

Po priročniku za ročne stavce (Maks Blejec) priredil Jože Sluga.

KONEC

SMUČANJE — DA ALI NE?

Poletje in sezona kopanja, kratka aktivnosti na vodi so za nami. Kaj hitro se je približala zima, z njo pa tudi razmišljanje o veselju na snegu. Snega še sicer ni, vendar se navdušeni smučarji že pripravljajo na novo sezono. Da gre zares, je pokazal smučarski sejem v Ptuj, ki postaja že tradicionalna tukajšnja prirediteljev smučarskega kluba. Letos je bil odziv kupovalcev nekoliko manjši kot pretekla leta, za kar je gotovo več razlogov. Prireditelji so ugotovili, da je glavni razlog naprimer datum. To ne pomeni, da sejem ni finančno uspel, bilo bi pa mnogo več interesentov, če bi bil sejem rabljene opreme po petnajstem v mesecu, ko so denarnice nekoliko polnejše.

Je že res, da je smučanje narodni šport Slovencev, vendar je skoraj nemogoče nabavljati opremo, ki je vedno dražja. Proizvajalci smučarske opreme pa hočejo kljub vsemu poskrbeti za izbiro. Ponujajo novosti iz svoje proizvodnje, ki so včasih koristne ali pa tudi ne. Poudarjajo predvsem varnost, pa naj gre za smuč, vezj ali čevlje, prisoten pa je tudi faktor modnega okusa. Naša nečimrnost je posebno naklonjena zadnjemu. Smo že takšni, da radi sledimo modi, pa četudi to ni vselej najbolj praktično, predvsem ne za naš žep. Mislim, da ni potrebno vsako leto menjavati opreme. Tudi stara, rabljena oprema lahko dobro služi svojemu namenu.

Število navdušencev za smučanje se iz leta v leto večja, ker ljudje spoznavajo korist aktivnosti na snegu. To pa znajo izkoristiti proizvajalci opreme, saj so začetniki smučanja navadno najbolj navdušeni za najnovejšo do-sežke iz proizvodnje opreme. Mislijo namreč, da jih bo ravno oprema, ki jo uporabljajo vrhunski tekmovalci najprej pripeljala do smučarskega znanja. Mislim, da bi se morali pred nakupom posvetovati z izkušenimi smučarji ali smučarskimi učitelji. Redkokdaj bo namreč trgovec pravilno svetoval. Njegov cilj je prodati čimveč in čim dražjo opremo. Z mnogo manj denarja se da kupiti tako nova kot rabljena oprema, pri čemer pa je pomembno upoštevati smučarsko znanje potencialnega kupca. Mnogo je namreč na smučiščih smučarjev — manekenov. Imajo najdražjo in najboljšo opremo in najraje pa

radirajo ob robu smučišča s smučmi na ramah. Žalostno, toda resnično. Torej izogibajmo se temu. Kupimo si po možnosti ceno, predvsem varno, praktično in svojemu znanju ustrezno opremo, kajti le tako se bomo kot začetniki lahko naučili smučati. Denar, ki ga bomo pri tem prihranili, pa bomo lahko porabili za žičnico in tople obroke.

Kakšne so letos možnosti smučanja?

Gospodarska stabilizacija je vplivala tudi na turistično ponudbo. Zadnja leta je bilo vse več ljudi, ki so raje smučali v tujini. Depozit bo prav gotovo to možnost močno zmanjšal. Malo je toliko premožnih, ki bi lahko vso družino peljali v tujino na smučarske počitnice, saj je poleg depozita prisotna tudi 20 % devalvacija. Prav gotovo smo premalo storili v slovenskem žičničarstvu, da so ljudje trumoma drli na tuja smučišča. Smučarji v tujini pridejo na svoj račun predvsem zaradi dobre mreže žičnic, kjer skorajda ni repov in čakanja. Kaj pa pri nas?

Turistične agencije imajo prodane že vse zmogljivosti za januar in del februarja. Prizadevajo si tudi raztegniti čas počitnic v šolah. Pri tem jim dobro pomaga tudi energetska kriza. Kdor si je pravočasno rezerviral prostor v hotelih bo torej lahko smučal. Kako in koliko, pa bomo videli ob prvem snegu. Upajmo, da energetska kriza ne bo prizadela žičničarjev, kot že obetajo in da bodo pravočasno preskrbljeni z rezervnimi deli, ki so praviloma iz tujine. Torej, če vse to rezimiramo, vidimo, da obeti niso ravno rožnati.

Tov. Šegula Roman, predsednik komisije za šport se že pogovarja s smučarskim klubom v Ptuj za organizacijo tekmovanja. Predlog je, da bi to tekmovanje posvetili dnevu perutnarjev. Ne vemo pa, ali je kaj možnosti za smučarske počitnice naših delavcev? Tako, kot imamo organizirano počitnikovanje na morju, bi lahko razmislili tudi o zimskem dopustu. Naši delavci bi prav gotovo z veseljem izrabili možnosti za zimske aktivnosti, kot so smučanje, planinarjenje, turno smučanje, sankanje in tek na smučeh. Mogoče bi pri tem lahko kaj podvzela tudi osnovna organizacija sindikata.

Aco Krajnc

Namizni tenis

Igralci namiznega tenisa so se zopet aktivirali in pričeli boje v rekreacijski ligi. To je že tretja sezona, odkar je na pobudo NTK Petovja zaživela namiznoteniška aktivnost ptujskih delovnih organizacij. Odziv je bil v začetku velik, vendar je bilo nekaj neresnih kandidatov, ki so hitro odstopili. Ljudje žal ne morejo najti časa za svojo rekreacijo, ki je že sicer pičila ali nikakršna. V letošnji sezoni se je vključila tudi ekipa TVD Partizan Leskovec. Želimo še več novincev, ki jih bomo radi sprejeli, če bodo želeli tekmovali. Do danes smo odigrali dve koli. Tekmovanje po-

teka po sistemu igranja vsakega z vsakim, torej bo vsak teden odigrano eno kolo. Za jesenskim delom pa se ves cikel ponovi v pomladanskem delu tekmovanja.

Perutnina že dve leti nima resnejše konkurence med ptujskimi kolektivi in je tudi letos prvi favorit. V ožjem krogu pa so še ekipe Zobozdravstva, AGIS-a in Elektro-DES. Za ekipo Perutnine igrajo Peter Jurkovič, Tonček Stajnko, Živorad Marinkovič in Aco Krajnc. O izidih in uvrstitvah bomo še poročali ob zaključku jesenskega dela tekmovanja.

Aco Krajnc

Delo naših planincev

Ljubitelji planin obveščamo, da je načrtovan za 15. in 16. januar izlet na BOHOR. Izlet je namenjen pregledu opravljene dejavnosti skupine (občni zbor). Prevoz bo organiziran z vlakom in sicer ob 9. uri 15. 1. s Ptuja.

Hoje bo okrog 3 ure v eno smer, zato je potrebna visoka nepremočljiva obutev.

Prijavite se lahko do 7. januarja 1983 pri Francu Kodela, Anici Drevenšek ali Frančki Cvetko.

Program:

- Pregled opravljenega dela
- Plan dela za 1. 1983
- Družabni večer

Da bi bil program objektivno pričakujemo množično udeležbo in sodelovanje.

Vodstvo planinske skupine

Na poti z Uskornice proti Rudnemu polju.

(Foto: Franc Kodela)

Priprave na varno smučanje

Sezona smučanja traja pri nas navadno od decembra do marca. Tistim, ki jim je smučanje edina športna aktivnost, so praktično tričetrletna brez vadbe. Smučanje je tehnično in fiziološko zelo zahteven šport, zato se je treba nanj načrtno pripravljati, kar ne velja le za tekmovalce, ampak tudi za rekreativne smučarje, posebno še za starejše in začetnike. Okrepiti moramo mišice in utrditi sklepe, ki so ob težki obutvi in smučeh močno obremenjeni pri vožnji in vijuganju navzdol. Kdor telesno ni utrjen, ogroža sebe in druge smučarje na smučiščih. Dokaz najdemo na nezgodnih oddelkih, ki se polnijo ob začetku smučarske sezone.

Kakšna naj bo vadba?

Predvsem vsestranska, kar velja za vse poletno obdobje, ko ne smučamo. Dobrodošle so vse vrste športnih aktivnosti: hoja,

tek v naravi, igre z žogo, plavanje itd. S tem si pridobimo splošno telesno kondicijo, ki jo praktično potrebujemo pri vseh športnih zvrsteh, če želimo ostati brez poškodb. V začetku jeseni pa se mora vadba usmeriti na specifične vaje. Vaditi in uriti moramo predvsem dele telesa, ki so pri smučanju najbolj obremenjeni. Smuk pomeni obvladovanje strmine, smučar je ves čas vožnje v preži, drži se spreminja, zvišuje in znižuje. Med vožnjo pride do vrste kritičnih situacij, ki zahtevajo hitro reagiranje in maksimalni napor mišic. Slalom zahteva poleg hitrosti tudi precizno vijuganje med namišljenimi ali praviimi koli. Ves čas moramo vztrajati v smučarski preži, blažiti in prenašati težo, loviti ravnotežje itd. Pri vrženci rekreacije se zadovoljujejo navadno s svobodnim vijuganjem po pobočjih, vendar tudi to zahteva krepke noge in dobro pripravljenost.

Alpsko smučanje pomeni kratkotrajne obremenitve, saj trajajo posamezne le od 1—3 minute. Povsem drugače je na primer pri teku na smučeh, ki traja uro ali pa še več. Pri smuku in slalomu so odločilnega pomena tehnično znanje, treniranost gibalnega aparata in psihična pripravljenost. Pri teku pa je pomembna aerobna vzdržljivost ter visoka raven treniranosti krvožilnega in dihalnega sistema. Vse te in podobne zahteve je treba pri jesenskem treniranju kar najbolj upoštevati.

Izleti

Vsaj enkrat tedensko bi morali opraviti izlet v naravo. Da bi se že od jeseni naprej navajali na težjo obutev in na delo rok, je priporočljivo obuti planinske čevlje, v roko pa vzeti palico. Hoja naj bo živahna, otežena s tekom, traja pa naj od 40—90 min.

Tek v naravi

Pri izbiri poti za trening je potrebno misliti na čist zrak in mehka tla. Treniramo lahko v obliki fartleka ali po intervalni metodi dvakrat tedensko. Prvi treningi naj bodo lažji, trajajo naj do ene ure, naslednji pa vse težji. Upoštevamo metodo postopnosti, od lažjega k težjemu. Alpski smučarji si naj poiščejo primerno strm teren, ki daje možnost zavijanja levo in desno. Dolžina proge naj bo tako odmerjena, da bo tek navzdol trajal 2—3 minute. V zadnjih tednih pred zimo opravimo v vadbeni uri 4—6 tekov.

Preskoki

Za krepitev mišic nog za odrievanje, amortiziranje in opravljanje vseh ostalih gibov, ki se pojavljajo pri smuki, katera naj traja 2—3 minute, svetujemo sonožne preskoke v obliki kristianij. Obilo možnosti lahko najdemo na trim stezi, v dvorani ali pa doma. Vadba naj bo v intervalih — 60 sekund preskokov, nato odmor v obliki ritmične hoje. Preskoke ponovimo 4—8 krat, kar ustreza prav toliko vožnjam ob žičnici. Smučarji — tekmovalci pri pripravi na tekmovalstvo preskakujejo klop z obremenitvijo treniranca.

Po končani jesenski vadbi smučarji — tekmovalci opravijo testiranje, ki je pokazatelj pridobljenih psihofizičnih sposobnosti. Ni nujno, vendar bi koristilo testiranje tudi šolski mladini in rekreacijskim smučarjem.

Nekaj testov:

1. Tek na 800 m kot preizkus hitrostne vzdržljivosti.
2. Preskoki po smučarsko preko nizke ovire kot preizkus vzdržljivosti moči.
3. Tek preko ovir kot preizkus okretnosti.

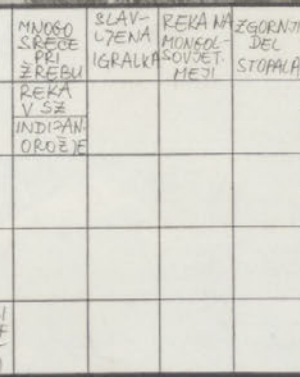
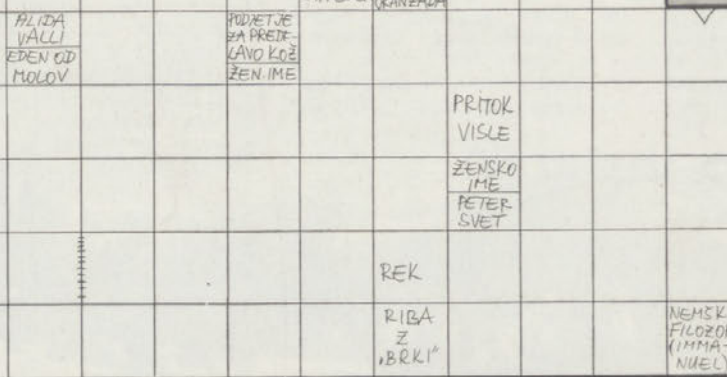
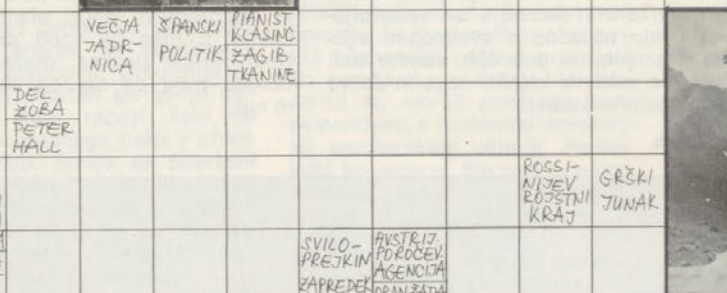
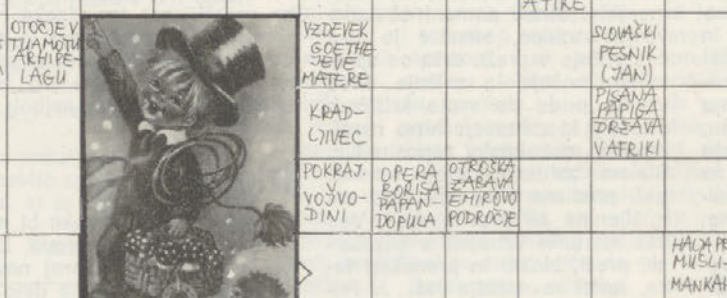
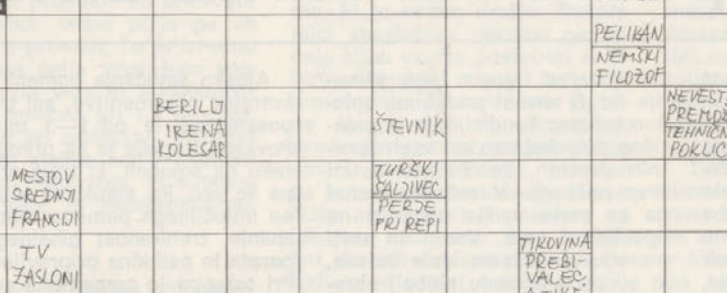
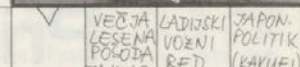
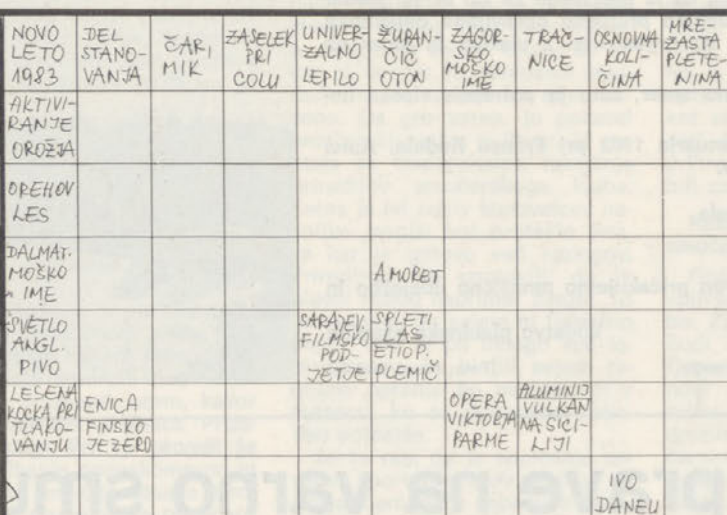
Če se boste vsaj nekoliko pripravili, boste prav gotovo varneje smučali in tudi poškodbam se boste izognili.

Pa dobro smuko!

Aco Krajnc

1050

PTUJSKI PERUTNINAR, glasilo delovnega kolektiva in kooperantov Mesokombinata Perutnina Ptuj, izdaja delavski svet OZD. Glasilo ureja uredniški odbor: Mirko Bauman, Franc Bezjak, Jakob Butolen, Lojze Cajnk, predsednik, Milivoj Cimerman, Jože Klemenčič, namestnik predsednika, Anton Medved, Zoran Milovanovič, Marjla Pešec. Glavni urednik Lojze Cajnk, odgovorni urednik Jakob Butolen. Naklada 1950 izvodov, uredništvo in uprava Ptuj, Potrčeva 8. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Glasilo je oproščeno temeljnega prometnega davka, na podlagi mnenja Sekretariata za informacije pri IS SR Slovenije, štev. 421-1/72, z dne 5. 12. 1977. Tiska TOZD Ptujska tiskarna. Ptuj.